

**UCHWAŁA NR XLIV/240/2014
RADY GMINY KIKÓŁ**

z dnia 23 lipca 2014 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Kikół na lata 2014-2020

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594 t. j., z 2013 r. poz. 645, z 2013 r. poz. 1318, z 2014 r. poz. 379) oraz na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r. poz. 182, tj., z 2013 r. poz. 509, z 2011 r. Nr 81, poz. 440, z 2013 r. poz. 1650, z 2014 r. poz. 567, z 2014 r. poz. 598) **uchwala się, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Kikół na lata 2014-2020 stanowiącą załącznik Nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Kikół.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Jacek Sadowski

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH na terenie Gminy Kikół w latach 2014-2020

**GMINA KIKÓŁ
POWIAT LIPNOWSKI
WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE**

KIKÓŁ 2014

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	3
2. METODOLOGIA OPRACOWANIA STRATEGII.....	4
3. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY KIKÓŁ	5
3.1. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI SPOŁECZNEJ.....	5
3.1.1. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA GMINY KIKÓŁ	5
3.1.2. DEMOGRAFIA	6
3.1.3. RYNEK PRACY	12
3.1.4. GOSPODARKA MIESZKANIOWA.....	14
3.1.5. OCHRONA ZDROWIA	14
3.1.6. EDUKACJA	15
3.1.7. KULTURA I SPORT	17
3.1.8. ORGANY WSPARCIA SPOŁECZNEGO	19
3.2. PROBLEMY SPOŁECZNE WYSTĘPUJĄCE NA TERENIE GMINY KIKÓŁ.....	24
3.2.1. BEZROBOCIE	24
3.2.2. NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	26
3.2.3. UZALEŻNIENIA	26
3.2.4. UBÓSTWO.....	30
3.2.5. BEZDOMNOŚĆ	30
3.2.6. PRZEMOC W RODZINIE	31
3.2.7. PRZESTĘPCZOŚĆ	33
3.2.8. OSOBY STARSZE	33
3.3. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO.....	34
3.4. ANALIZA SWOT	34
4. PROGNOZA ZMIAN W ZAKRESIE OBJĘTYM STRATEGIĄ.....	37
4.1. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA.....	37
4.2. PROGNOZA ZMIAN	40
5. CELE STRATEGICZNE PROJEKTOWANYCH ZMIAN	42
6. KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ.....	43
7. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII ORAZ JEJ RAMY FINANSOWE.....	43
8. WSKAŹNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ	45
9. SPIS TABEL.....	48
10. SPIS WYKRESÓW	48
11. SPIS RYSUNKÓW	49

1. Wprowadzenie

Problemy społeczne będące wynikiem zmian politycznych i gospodarczych, jakie dokonały się w Polsce na przestrzeni ostatnich lat, stawiają przed władzami samorządowymi nowe wyzwania. Dotychczas realizowany model polityki społecznej polegający głównie na łagodzeniu skutków niekorzystnych zjawisk okazał się nie dość skuteczny. Podejmowane działania skierowane były na walkę z rezultatami problemów, brak natomiast było wystarczającego nacisku na profilaktykę zagrożeń. W efekcie rośnie liczba osób – beneficjentów pomocy społecznej i utrwalają się postawy roszczeniowe tego kręgu osób. Dlatego też potrzebą chwili jest opracowanie spójnych, całościowych, perspektywicznych programów polityki społecznej. Jednym z podstawowych narzędzi realizacji lokalnej polityki społecznej jest **strategia rozwiązywania problemów społecznych**. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (j.t. Dz. U. z 2013 poz. 182 z późn. zm.), zgodnie z którym: *„do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.”*

Zgodnie z art. 16b, ust. 2, Strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera w szczególności:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
 - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b) kierunków niezbędnych działań,
 - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d) wskaźników realizacji działań.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w gminie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej jak: edukacja, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, pomoc osobom niepełnosprawnym, zapobieganie wykluczeniu społecznemu. Działania będą kierowane głównie do środowisk pozostających na marginesie życia społecznego, wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Kikół w latach 2014-2020 jest wieloletnim dokumentem programowym, który ma istotne znaczenie dla

zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego jej mieszkańców, a w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

2. Metodologia opracowania Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Kikół przygotowana została zgodnie z ogólnymi warunkami stawianymi takim dokumentom. Umownie można ją podzielić na trzy główne części.

Pierwsza część przedstawia charakterystykę sytuacji społecznej Gminy Kikół wg stanu na dzień 31.12.2012 roku (w niektórych przypadkach wykorzystane dane z 2013 roku jako najbardziej aktualne). Zawarto tutaj informacje istotne z punktu widzenia występujących na jej terenie problemów społecznych. Przeanalizowano strukturę demograficzną, sytuację na rynku pracy, stan gospodarki Gminy. Opisano również dostępne dla mieszkańców usługi społeczne tj. edukacja, kultura, ochrona zdrowia i pomoc społeczna. Charakterystyki tej dokonano w oparciu o:

- informacje uzyskane z GOPS w Kikole,
- dane uzyskane z PUP w Lipnie,
- dane uzyskane z Komendy Powiatowej Policji w Lipnie,
- wyniki ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy Kikół,
- dane pochodzące z GUS,
- inne dane dostępne na stronach internetowych oraz w dokumentach strategicznych Gminy Kikół.

Charakterystykę sytuacji społecznej Gminy Kikół podsumowuje analiza SWOT.

Część drugą stanowi prognoza zmian problemów społecznych zidentyfikowanych w części diagnostycznej. Prognoza ta została podzielona na 2 zasadnicze części:

- prognozę demograficzną opracowaną w oparciu o *Prognozę dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011-2035* opracowaną przez GUS, oraz
- prognozę zmian zidentyfikowanych problemów społecznych na terenie Gminy Kikół, która nastąpi w wyniku realizacji niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Niniejsza prognoza stanowi podstawę do zdefiniowania konkretnych celów strategicznych i kierunków działań.

Część trzecia to sformułowanie konkretnych celów strategicznych i kierunków działań niezbędnych do zredukowania niekorzystnych zjawisk społecznych występujących na terenie Gminy Kikół. W części tej określono również sposób realizacji strategii oraz jej ramy

finansowe ze wskazaniem źródeł finansowania określonych działań oraz wskaźników ich realizacji.

Strategia obejmuje okres do 2020 roku. Uzasadnieniem dla tak wybranego horyzontu czasowego jest z jednej strony specyfika procesów społecznych (skutki realizacji strategii będą widoczne dopiero w dłuższym okresie czasu), z drugiej zaś strony konieczność dostosowania Strategii do innych dokumentów programowych na szczeblu krajowym i wojewódzkim.

3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Kikół

3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej

3.1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Kikół

Gmina Kikół to gmina wiejska położona w południowo-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, w północnej części powiatu lipnowskiego na Pojezierzu Dobrzyńskim.

Gmina Kikół graniczy z następującymi gminami:

- od strony wschodnio - południowej z gminami: Lipno i Chrostkowo,
- od strony północno – zachodniej z gminami: Czernikowo i Zbójno.

Rysunek 1. Gmina Kikół na tle województwa kujawsko-pomorskiego i powiatu lipnowskiego

Źródło: www.zpp.pl

Administracyjnie Gmina podzielona jest na 19 sołectw: Cieluchowo, Dąbrówka, Grodzień, Hornówek, Janowo, Jarczechowo, Kikół, Kikół Wieś, Kołat Rybniki, Konotopie, Lubin, Moszczonne, Sumin, Trutowo, Walentowo, Wola, Wolęcin, Zajeziórze, Wymyślin.

Komunikacyjnie gmina położona jest na osi drogi krajowej łączącej Warszawę ze Szczecinem, co umożliwia dogodne połączenie drogowe wsi z ośrodkami powiatowymi Lipnem i Toruniem.

Odległości z Kikoła do ważniejszych miast w Polsce:

- Toruń - 40 km,
- Łódź - 135 km,
- Warszawa - 167 km,
- Poznań - 197 km,
- Gdańsk - 211 km,
- Katowice - 369 km.

Ogólna powierzchnia Gminy wynosi 9 820 ha, w tym użytki rolne 8 365 ha (85,2%). Lasy i grunty leśne zajmują 251 ha (2,6%). Wśród użytków rolnych przeważają grunty orne stanowiące 89,6% użytków.

3.1.2. Demografia

LICZEBNOŚĆ GMINY Z PODZIAŁEM NA PŁEĆ

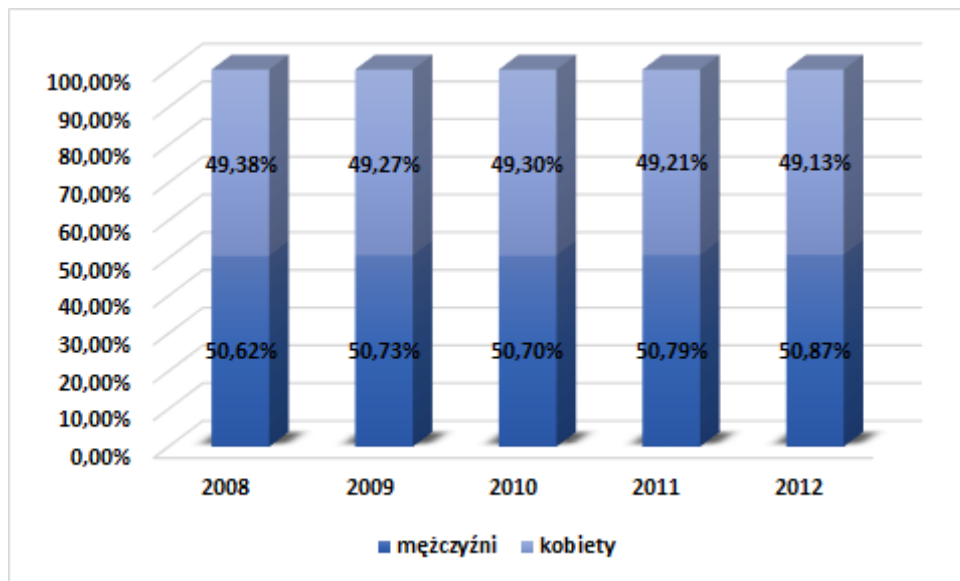
Na koniec 2012 roku liczba mieszkańców Gminy Kikół, zgodnie z danymi GUS, wynosiła 7 337 osoby. W latach 2008-2012 liczebność Gminy zwiększyła się o 1,4%.

Tabela 1. Liczebność Gminy Kikół z podziałem na płeć

Wyszczególnienie	jedn. miary	2008	2009	2010	2011	2012
ogółem	Osoba	7 233	7 256	7 345	7 336	7 337
mężczyźni	Osoba	3 661	3 681	3 724	3 726	3 732
	%	50,62%	50,73%	50,70%	50,79%	50,87%
kobiety	Osoba	3 572	3 575	3 621	3 610	3 605
	%	49,38%	49,27%	49,30%	49,21%	49,13%

Źródło: Dane GUS

Wykres 1. Struktura ludności Gminy Kikół według płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

STRUKTURA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW

Najliczniejszą grupę wiekową w 2012 roku stanowiły osoby w wieku pomiędzy 20 i 24 rokiem życia. Następnymi w kolejności są osoby w wieku 25-29 lat oraz 30-34 lata. Osoby w tym wieku rozpoczynają samodzielne życie, podejmują pracę i zakładają rodziny bądź mają stabilną sytuację rodzinną i zawodową. Przez dłuższy okres będą stanowiły zatem siłę roboczą Gminy i musi upłynąć kilkadziesiąt lat, aby zmieniły swój status z osób w wieku produkcyjnym na osoby w wieku poprodukcyjnym. Warto zauważyć, że osoby w wieku 85 lat i więcej stanowiły zaledwie 1,4% ogółu mieszkańców Gminy.

Tabela 2. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Kikół w 2012 r.

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
0-4 lata	448	232	216
5-9 lat	425	236	189
10-14 lat	417	204	213
15-19 lat	549	301	248
20-24 lata	644	354	290
25-29 lat	615	330	285
30-34 lata	561	298	263
35-39 lat	525	273	252
40-44 lata	478	256	222
45-49 lat	444	222	222
50-54 lata	460	250	210
55-59 lat	475	240	235
60-64 lata	416	196	220
65-69 lat	265	127	138
70-74 lata	196	83	113
75-79 lat	176	66	110

80-84 lata	142	45	97
Powyżej 85	101	19	82
Razem	7 337	3 732	3 605

Źródło: Dane GUS

Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Kikół została również przedstawiona w tabeli 3 z podziałem na 3 grupy:

- grupa w wieku przedprodukcyjnym,
- grupa w wieku produkcyjnym,
- grupa w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 3. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym w latach 2008-2012

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
w wieku przedprodukcyjnym [osoba]					
Ogółem	1 729	1 707	1 680	1 661	1 624
Mężczyźni	920	908	878	868	855
Kobiety	809	799	802	793	769
w wieku produkcyjnym [osoba]					
Ogółem	4 465	4 504	4 623	4 612	4 613
Mężczyźni	2 426	2 449	2 530	2 529	2 537
Kobiety	2 039	2 055	2 093	2 083	2 076
w wieku poprodukcyjnym [osoba]					
Ogółem	1 039	1 045	1 042	1 063	1 100
Mężczyźni	315	324	316	329	340
Kobiety	724	721	726	734	760
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem					
w wieku przedprodukcyjnym	23,9	23,5	22,9	22,6	22,1
w wieku produkcyjnym	61,7	62,1	62,9	62,9	62,9
w wieku poprodukcyjnym	14,4	14,4	14,2	14,5	15,0

Źródło: Dane GUS

W 2012 roku najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym – 62,9% populacji Gminy Kikół, kolejną pod względem liczebności jest grupa osób w wieku przedprodukcyjnym – 22,1%, najmniej liczną grupę stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym – 15%. W analizowanym okresie można zauważyć, że:

- liczba osób w wieku przedprodukcyjnym systematycznie maleje co oznacza, że rodzi się coraz mniej dzieci, a w konsekwencji liczba ludności Gminy będzie malała przy założeniu, że tendencja ta się nie zmieni w kolejnych latach,
- liczba ludności w wieku produkcyjnym ulega wahaniom, jednakże w na przestrzeni lat 2008-2012 liczebność tej grupy wzrosła o 3,3%,
- liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w 2012 roku, w porównaniu do roku 2008, była wyższa o 5,9%.

POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

W Gminie Kikół w 2002 roku najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym – 48,8%. Kolejną pod względem liczebności była grupa osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 26,8%, następnie wykształceniem średnim – 16,4%. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby z wykształceniem wyższym – 2,8% i podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia – 5,2%.

Tabela 4. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Kikół

Rodzaj wykształcenia	Liczba osób	Mężczyźni	Kobiety
Wyższe	163	70	93
Średnie razem (policealne, średnie zawodowe i średnie ogólnokształcące)	949	386	563
Zasadnicze zawodowe	1 547	947	600
Podstawowe ukończone	2 820	1 346	1 474
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	303	104	199

Źródło: Dane GUS Narodowy Spis Powszechny 2002

Przedstawione wyżej dane dotyczą wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku i nie odzwierciedlają aktualnej sytuacji. Należy założyć, iż obecnie w Gminie Kikół, podobnie jak i w całym kraju, liczba osób z wykształceniem wyższym jest nieco większa. Potwierdzeniem tego są dane GUS dotyczące wykształcenia mieszkańców powiatu lipnowskiego ze spisu powszechnego przeprowadzonego w 2002 i 2011 roku zawarte w tabeli 5.

Tabela 5. Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu lipnowskiego

Rodzaj wykształcenia	2002	2011	Zmiana % 2011/2002
Wyższe	2 402	5 007	108,5%
Średnie i policealne	11 401	13 564	19,0%
Średnie zawodowe	6 674	12 530	87,7%
Średnie ogólnokształcące	3 448	5 427	57,4%
Zasadnicze zawodowe	14 084	7 103	-49,6%
Gimnazjalne	-	14 932	-
Podstawowe ukończone	22 839	16 941	-25,8%
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	3 130	918	-70,7%

Źródło: Dane GUS (Narodowy Spis Powszechny 2002 Ludność, Narodowy Spis Powszechny 2011 Ludność)

Zgodnie z danymi przedstawionymi w tabeli 5 widoczny jest wyraźny wzrost liczby mieszkańców powiatu lipnowskiego o wykształceniu wyższym - w ostatnich 9 latach liczba

osób z wykształceniem wyższym wzrosła o 108,5%, co jest bardzo pozytywnym sygnałem. Coraz więcej osób z powiatu decyduje się również na podjęcie edukacji, o czym świadczą:

- wzrost liczby osób z wykształceniem średnim i policealnym o 19%,
- wzrost liczby osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym o 57,4%,
- spadek liczby osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia o 70,7%.

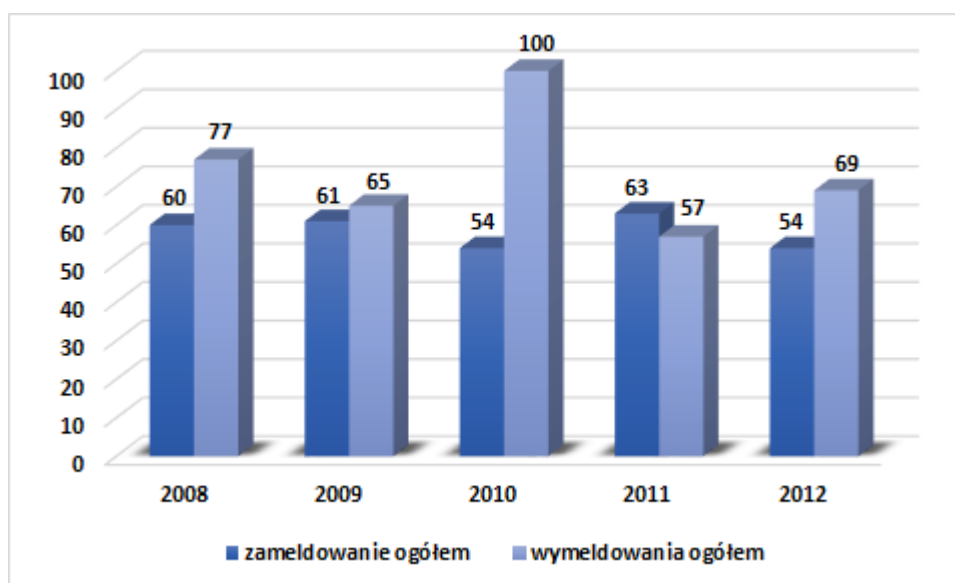
Należy zatem zakładać, że sytuacja w Gminie Kikół obecnie kształtuje się podobnie.

MIGRACJE

Poprzez migracje rozumie się stałą lub czasową zmianę miejsca pobytu. Saldo migracji ma istotny wpływ na wysokość populacji danego obszaru.

W Gminie Kikół w latach 2008 – 2012 zarówno liczba zameldowań jak i wymeldowań ulegała wahaniom. W 2012 roku, w porównaniu do roku 2008, liczba zameldowań spadła o 10%, zaś liczba wymeldowań zmniejszyła się o 10,4%.

Wykres 2. Migracje w Gminie Kikół

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2008-2012 saldo migracji Gminy Kikół (różnica między liczbą osób, które zameldowały się na terenie Gminy a liczbą osób, które się z niej wymeldowały w danym roku) było ujemne. Jedynie w roku 2011 liczba zameldowań była wyższa niż liczba wymeldowań, zatem tylko w tym roku saldo migracji było dodatnie.

Szczegółowe dane dotyczące salda migracji na terenie Gminy Kikół w ostatnich 5 latach, przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Migracje na pobyt stały gminne wg typu i kierunku

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012
zameldowanie ogółem	osoba	60	61	54	63	54
zameldowania z miast	osoba	26	29	24	24	19
zameldowania ze wsi	osoba	34	32	28	39	34
zameldowania z zagranicy	osoba	0	0	2	0	1
wymeldowania ogółem	osoba	77	65	100	57	69
wymeldowania do miast	osoba	36	31	69	26	37
wymeldowania na wieś	osoba	41	34	31	31	32
saldo migracji	osoba	-17	-4	-46	6	-15

Źródło: Dane GUS

PRZYROST NATURALNY

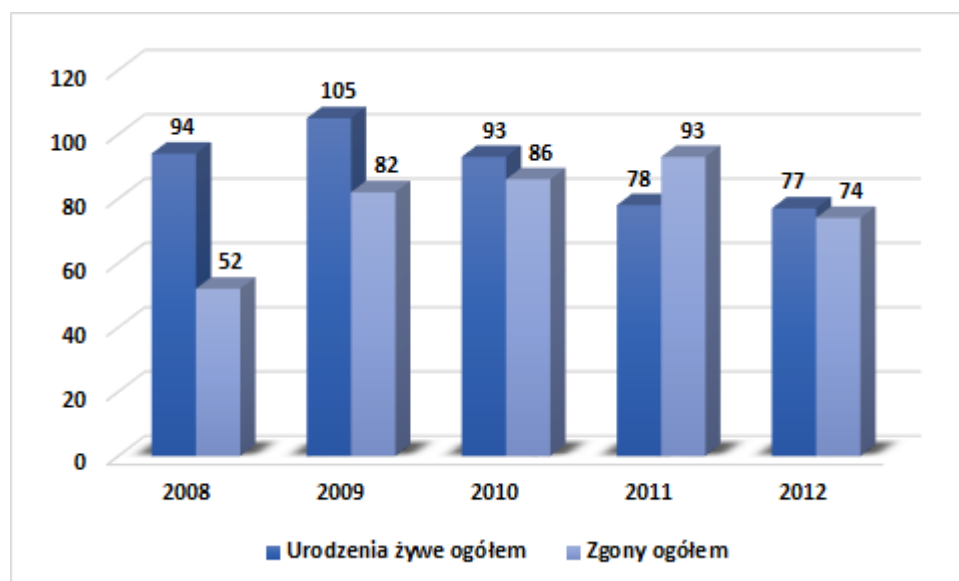
W latach 2008-2012 liczba zgonów rosła przy jednoczesnym spadku liczby urodzeń żywych. Przyrost naturalny w analizowanym okresie przyjmował jednak wartości dodatnie (oprócz roku 2011, w którym przyrost naturalny był ujemny).

Tabela 7. Przyrost naturalny na terenie Gminy Kikół

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
Urodzenia żywe ogółem	94	105	93	78	77
Zgony ogółem	52	82	86	93	74
Przyrost naturalny ogółem	42	23	7	-15	3
mężczyźni	33	15	1	-1	7
kobiety	9	8	6	-14	-4

Źródło: Dane GUS

Tabela 8. Urodzenia żywe i zgony na terenie Gminy Kikół

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

3.1.3. Rynek pracy

W 2013 roku na terenie Gminy Kikół działało 401 podmiotów gospodarczych, z czego 3,7% w sektorze publicznym.

W latach 2008-2013 liczba podmiotów gospodarczych na analizowanym obszarze ulegała wahaniom, jednakże od 2011 roku rośnie. Ostatecznie porównując lata 2008 i 2013, liczba podmiotów gospodarczych na terenie Gminy zwiększyła się o 4 nowe podmioty (tj. o 1%).

Tabela 9. Podmioty gospodarcze działające na terenie Gminy Kikół w latach 2008-2013

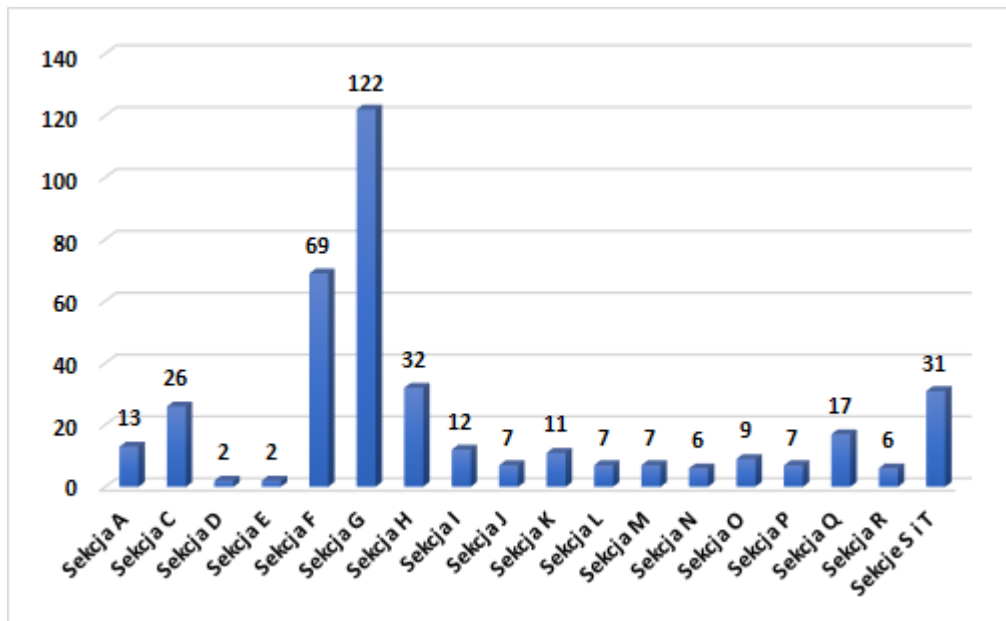
Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
podmioty gospodarki narodowej ogółem	397	374	386	376	393	401
sektor publiczny - ogółem	13	14	14	14	15	15
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	11	12	12	12	13	13
sektor prywatny - ogółem	384	360	372	362	378	386
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	319	292	300	289	304	307
sektor prywatny - spółki handlowe	5	6	8	8	7	7
sektor prywatny - spółdzielnie	3	3	3	3	3	3
sektor prywatny - fundacje	1	1	1	1	1	1
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	18	19	19	19	19	19

Źródło: Dane GUS

W sektorze prywatnym dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W 2013 roku stanowiły one ok. 80% sektora. Mniej liczne były stowarzyszenia i organizacje społeczne – 19 podmiotów (tj. ok. 5% podmiotów sektora prywatnego), spółki handlowe – 7 podmiotów, 3 spółdzielnie oraz 1 fundacja.

Zgodnie z wykresem 3, prywatna działalność gospodarcza prowadzona na terenie Gminy Kikół koncentruje się głównie na: handlu hurtowym i detalicznym, budownictwie oraz transporcie i gospodarce magazynowej.

**Wykres 3. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Kikół w 2013 r.
wg sekcji PKD 2007**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa Wody.; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa

Zgodnie z danymi GUS, w 2012 roku na terenie Gminy Kikół znajdowało się 1 651 mieszkań o łącznej powierzchni 145 406 m².

Tabela 10. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Kikół

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012
mieszkania	mieszk.	1 905	1 916	1 631	1 635	1 651
izby	izba	7 385	7 448	6 946	6 968	7 059
pow. użytkowa	m ²	151 042	152 591	142 658	143 345	145 406

Źródło: Dane GUS

Analizując wyposażenie budynków w instalacje techniczno-sanitarne należy zauważyć, że nie wszystkie mieszkania posiadają dostęp do podstawowych instalacji tj. wodociąg, łazienka czy centralne ogrzewanie. Z 1 651 mieszkań w 2012 roku, 78,1% mieszkań posiadało centralne ogrzewanie, 80,9% mieszkań było wyposażonych w łazienkę, zaś 92,1% mieszkań było podłączonych do wodociągu. Mimo, że z tabeli 11 wynika, że z każdym rokiem liczba mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne nieznacznie rośnie, to jednak trzeba wziąć pod uwagę, że liczba mieszkań każdego roku również wzrasta.

Tabela 11. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne [%]

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
wodociąg	87,9	88,0	92,0	92,0	92,1
łazienka	71,9	72,1	80,7	80,7	80,9
centralne ogrzewanie	71,8	71,9	77,9	77,9	78,1

Źródło: Dane GUS

Zadaniem własnym gminy jest tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych swoim obywatelom. Zakres odpowiedzialności obejmuje przede wszystkim zapewnienie lokali socjalnych dla mieszkańców o niskich dochodach. Lokale socjalne służą zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych osób ubogich nie posiadających tytułu prawnego do lokalu oraz osób eksmitowanych na podstawie orzeczenia sądowego.

Na terenie Gminy Kikół brak jest wydzielonych lokali socjalnych.

3.1.5. Ochrona zdrowia

Na terenie Gminy Kikół funkcjonuje **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Zakład Opieki Rodzinnej „Na Złotej Górze”**, który zapewnia podstawową opiekę medyczną mieszkańcom Gminy. W trosce o zdrowie i profilaktykę pacjentów w NZOZ przyjmują systematycznie lekarze specjaliści:

- dermatolog (raz w miesiącu),
- urolog (dwa razy w miesiącu),
- chirurg-gastroenterolog (co tydzień),

- ginekolog-położnik (dwa razy w tygodniu).

Ponadto, Ośrodek oferuje usługi w zakresie: szczepień ochronnych dzieci, opiekę nad dziećmi w środowisku nauczania i wychowania oraz czynną opiekę nad pacjentem w domu.

Na terenie Gminy działają również 2 **gabinety stomatologiczne**:

- Gabinet Stomatologiczny (w ramach NFZ i prywatny) prowadzony przez lek. stom. Ewę Szydłowską,
- Prywatny Gabinet Stomatologiczny prowadzony przez lek. stom. Jolantę Gzella.

3.1.6. Edukacja

Od 1 września 2012 roku Gmina Kikół jest organem prowadzącym dla 3 szkół podstawowych, jednego gimnazjum i jednego przedszkola:

- **Przedszkole Publiczne w Kikole** – ul. Toruńska 22, 87-620 Kikół,
- **Szkoła Podstawowa w Kikole** – ul. Targowa 6, 87-620 Kikół,
- **Publiczne Gimnazjum w Kikole** – ul. Targowa 6, 87-620 Kikół,
- **Publiczna Szkoła Podstawowa w Woli** - 87-620 Wola,
- **Szkoła Podstawowa w Zajeziorku** – Zajeziorko 38, 87-620 Zajeziorko,
- **Szkoła Podstawowa w Cieluchowie** - Cieluchowo 8, 87-620 Cieluchowo.

Szkoła Podstawowa w Kikole i Publiczne Gimnazjum w Kikole funkcjonują w Zespole Szkół w Kikole, Szkoła Podstawowa w Woli i Szkoła Podstawowa w Cieluchowie funkcjonują samodzielnie, tak samo Przedszkole Publiczne w Kikole. Ponadto, na terenie Gminy Kikół funkcjonuje jedna szkoła prowadzona przez Stowarzyszenie Na Rzecz Pełnego Rozwoju Dzieci i Młodzieży w Zajeziorku, jest to publiczna Szkoła Podstawowa w Zajeziorku.

Liczba uczniów w poszczególnych szkołach w roku szkolnym 2012/2013 przedstawia się następująco:

- Szkoła Podstawowa w Woli – 123 uczniów, średnia uczniów w oddziale - 17,8 uczniów,
- Szkoła Podstawowa w Cieluchowie – 61 uczniów, średnia uczniów w oddziale - 8,7 uczniów,
- Szkoła Podstawowa w Zajeziorku – 43 uczniów, średnia uczniów w oddziale - 6,1 uczniów,
- Publiczne Gimnazjum w Kikole – 220 uczniów, średnia uczniów w oddziale - 22,0 uczniów,
- Przedszkole Publiczne w Kikole – 75 uczniów, średnia uczniów w oddziale - 25,0 uczniów.

Wszystkie wymienione szkoły prowadzą działalność w obiektach stanowiących własność Gminy Kikół, są to budynki murowane, w dość dobrym stanie technicznym, usytuowane są w dogodnych punktach przy drogach powiatowych, jedynie PP Kikół i SP Zajeziórze przy drogach gminnych. Budynki są na bieżąco remontowane i odświeżane aczkolwiek niektóre wymagają dalszego remontu. Infrastruktura sportowa jest najlepsza w ZS Kikół, który posiada dwie sale sportowe i trzy boiska, w tym jedno wielofunkcyjne. Wola i Zajeziórze posiadają nieduże sale gimnastyczne a SP Cieluchowo nie ma sali gimnastycznej. W żadnej ze szkół nie ma dwuzmianowości.

Na terenie Gminy Kikół funkcjonują również niepubliczne przedszkola i szkoły, których wykaz przedstawia tabela 12.

Tabela 12. Niepubliczne przedszkola i szkoły na terenie Gminy Kikół

L.p	Nazwa	Organ prowadzący przedszkole	Data rozpoczęcia działalności	Data i numer wydania zaświadczenia o wpisie do ewidencji
1.	Niepubliczny Punkt Przedszkolny w Cieluchowie	Fundacja Na Rzecz Rozwoju Wsi im. M.Rataja, Al. W.Reymonta 12 A, 01-842 Warszawa	01.04.2013 r.	01.04.2013 r. Nr Or.4430.2.2013
2.	Niepubliczny Punkt Przedszkolny w Woli	Fundacja Na Rzecz Rozwoju Wsi im. M.Rataja, Al. W.Reymonta 12 A, 01-842 Warszawa	01.04.2013 r.	01.04.2013 r. Nr Or.4430.1.2013
3.	Niepubliczny Punkt Przedszkolny w Kikole	Fundacja Na Rzecz Rozwoju Wsi „Polska Wieś 2000” im. M. Rataja, Al. W. Reymonta 12A 01-842 Warszawa	26.11.2012 r.	28.11.2012 r. Nr Or.4430.1.2012
4.	Prywatne Przedszkole o profilu artystycznym „Kujawiaczek” Marzena Jędrzejewska	Marzena Jędrzejewska Kikół-Wieś 21 87-620 Kikół	1.03.2013 r.	18.01.2013 r. Nr Or.4430.1.2012
5.	„Promyczek” Przedszkole Niepubliczne Dominika Popławska-Oleszczuk	Dominika Popławska-Oleszczuk ul. Mickiewicza 28/3 87-600 Lipno	1.04.2014 r.	31.03.2014r. Or.4430.1.2014

Źródło: <http://bip.kikol.pl/?c=316>

Na terenie Gminy Kikół nie ma szkół ponadgimnazjalnych, uczniowie kontynuują edukację w szkołach znajdujących się w pobliskich miastach m. in.: Lipnie, Skępem, Włocławku i Toruniu.

Szkoły na terenie Gminy zapewniają wszechstronny rozwój podopiecznych, dają poczucie bezpieczeństwa, są przyjazne i otwarte. Kadra pedagogiczna dzięki swojej wiedzy, umiejętnościom i doświadczeniu dobrze przygotowuje dzieci do dalszego etapu edukacji. Wśród uczniów i nauczycieli panuje miła i życzliwa atmosfera.

Dzięki staraniom władz Gminy Kikół w dniu 10 sierpnia 2012 r. szkoły z terenu Gminy zostały wyposażone w nowy sprzęt komputerowy. Szkoła Podstawowa w Cieluchowie otrzymała 8 laptopów, natomiast Szkoła Podstawowa w Woli – 4 laptopy. Zespół Szkół w Kikole został wyposażony w dwie nowoczesne i wielofunkcyjne pracownie językowe oraz sprzęt komputerowy w postaci 20 laptopów połączonych w jedną sieć. Możliwość zastosowania multimediiów wpływa na wzbogacenie tradycyjnego sposobu nauczania oraz uprzyjemnia naukę, a tym samym motywuje uczniów do pracy.

W pracowniach nauczyciele mogą korzystać z projektorów multimedialnych, dzięki którym mogą skupić uwagę całej grupy uczących się. Połączenie jej w jeden system z komputerem umożliwia przeszukiwanie i odtwarzanie zasobów sieciowych, przedstawianie prezentacji oraz odbywanie podróży wirtualnej. Ponadto, zaspokaja wymagania związane zarówno z wizualnym jak i kinestetycznym wariantem procesu uczenia się. Inną zaletą tego sprzętu jest możliwość przedstawiania materiałów multimedialnych, a w dowolnej chwili nanoszenie własnych uwag, adnotacji czy rysunków. Ważną funkcją jest również możliwość wykorzystania wszelkich dostępnych materiałów edukacyjnych, takich jak aplikacje komputerowe, filmy, skanowane zdjęcia, tabele, schematy i inne. Wykorzystanie tych wszystkich opcji stymuluje ciekawość, zaangażowanie i aktywność uczniów oraz wpływa tym samym na podwyższenie osiąganych wyników.

W pracowniach językowych każdy uczeń ma swoje stanowisko wyposażone w słuchawki i mikrofon, dzięki którym możliwa jest swobodna praca w grupach i parach, a sterujący pulpitem nauczyciel może słyszeć uczniów pracujących w grupach. Pracownia umożliwia także prowadzenie dialogu z kilkoma uczniami, przy czym pozostali mogą mu się przysłuchiwać. Ma to ogromne znaczenie w nauce prawidłowej wymowy i akcentacji wyrazów obcojęzycznych

Doposażenie pracowni językowych było możliwe dzięki udziałowi w projekcie „Rozwój infrastruktury edukacyjnej w Gminie Kikół - wyposażenie i dostosowanie pracowni w szkołach” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko - Pomorskiego na lata 2007 – 2013.

3.1.7. Kultura i sport

Na terenie Gminy Kikół działa **Gminna Biblioteka Publiczna w Kikole**, która jest gminną jednostką organizacyjną, działającą w formie instytucji kultury, wchodzącą w skład ogólnokrajowej sieci bibliotecznej. Biblioteka działa na obszarze administracyjnym Gminy

Kikół, a jej siedzibą jest miejscowość Kikół. Działalność Biblioteki służy zaspokajaniu społecznych potrzeb czytelniczych, a także potrzeb edukacyjnych, samokształceniowych, kulturalnych, informacyjnych i poznawczych. W tym celu wykorzystuje się księgozbiór, czasopisma, dokumenty elektroniczne oraz zasoby sieci Internet.

Zgodnie ze Statutem Gminnej Biblioteki Publicznej w Kikole, do szczegółowego zakresu działania Biblioteki należy:

- Gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów dotyczących Ziemi Dobrzyńskiej i Kikoła.
- Udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu, wypożyczanie do domu oraz prowadzenie wypożyczeń międzybibliotecznych.
- Organizowanie czytelnictwa i udostępnianie materiałów bibliotecznych ludziom niepełnosprawnym.
- Popularyzowanie książki i czytelnictwa oraz upowszechnianie kultury.
- Współdziałanie z bibliotekami innych sieci, instytucjami oświatowo-wychowawczymi, instytucjami upowszechniania kultury oraz innymi osobami prawnymi i fizycznymi w celu wykonywania zadań statutowych i zaspokajania potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczności lokalnej Gminy Kikół.
- Tworzenie i udostępnianie czytelnikom zaplecza technicznego i elektronicznego dla potrzeb poszukiwania, przeglądania, gromadzenia, przetwarzania i kopiowania informacji, w tym katalogowych, bibliograficznych, faktograficznych oraz komputerowych baz danych.
- Doskonalenie form i metod pracy bibliotecznej.

Biblioteka może podejmować inne działania upowszechniające książki i czytelnictwo wynikające z potrzeb lokalnych.

Gminna Biblioteka Publiczna w Kikole wraz z placówkami szkolnymi jest animatorem życia kulturalnego na wsi, zapewnia dostęp do źródeł wiedzy i do nowości wydawniczych, tworzy środowisko alternatywnego spędzania czasu przez dzieci i młodzież, spełniając w ten sposób swoje zadania statutowe. Biblioteka organizuje m.in. lekcje biblioteczne, imprezy literackie, spotkania z ważnymi i ciekawymi osobistościami, spotkania autorskie, a także zajęcia edukacyjne podczas wakacji i ferii.

Corocznie na terenie Gminy organizowane są Dni Kikoła. Ponadto, działają tu **stowarzyszenia i organizacje**:

- Klub Seniora „Jesienny Liść”;
- Towarzystwo Rozwoju Partnerstwa Lokalnego „Szansa”,

- Stowarzyszenie Przyjaciół Gminy Kikół;
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Kikół,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Pełnego Rozwoju Dzieci i Młodzieży w Zajeźdźcu.

Na terenie Gminy Kikół na terenach szkół działają również **kluby sportowe**:

- UKS „Alfa” - SP Kikół,
- UKS „Tramp” - PG Kikół,
- UKS Atlas - SP Wola
- UKS „FLASH” - SP Cieluchowo.

Na wysoką ocenę zasługuje również działalność **Gminnej Ochotniczej Straży Pożarnej**. Strażacy poza gotowością do zwalczania skutków klęsk żywiołowych prowadzą różnorodną działalność parakulturalną. Swoją obecnością uświetniają uroczystości religijne, różnego rodzaju święta gminne, biorą udział w pokazach i zawodach.

3.1.8. Organy wsparcia społecznego

GOPS

Placówką realizującą zadania pomocy społecznej na terenie Gminy Kikół jest **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej**, który jest jednostką pozostającą w strukturze organizacyjnej Gminy. Siedziba GOPS mieści się przy Placu Kościuszki 7A w Kikole. Celem placówki jest podejmowanie działań zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz w miarę możliwości do życiowego ich usamodzielnienia, integracji tych osób ze środowiskiem. Zadania ośrodka obejmują w szczególności:

- tworzenie warunków funkcjonowania pomocy społecznej,
- analizę i ocenę zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenie pomocy społecznej,
- przyznawania i wypłacanie świadczeń przewidzianych ustawą o pomocy społecznej,
- pobudzanie społecznej aktywności w zaspokajaniu potrzeb życiowych osób i rodzin,
- pracę socjalną, rozumianą jako działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie, podejmowanie działań zapobiegających wykluczeniu społecznemu, marginalizacji i patologiom społecznym,
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów, mających na celu ochronę poziomu życia osób i rodzin,
- podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznanych potrzeb gminy.

Ośrodek jest jednostką wykonującą również zadania w zakresie realizacji świadczeń rodzinnych, dodatków mieszkaniowych oraz prowadzenia postępowań w sprawie świadczeń z funduszu alimentacyjnego w ramach upoważnień przydzielonych przez Wójta Gminy, a także inne zadania przekazane do realizacji, jeśli przepisy dopuszczają możliwość prowadzenia przez GOPS.

Ośrodkiem kieruje Kierownik przy pomocy Głównej Księgowej. W skład GOPS w Kikole wchodzi następujące działy:

- Dział Pomocy Społecznej Środowiskowej,
- Dział Świadczeń Rodzinnych i Funduszu Alimentacyjnego,
- Dział Finansowo-Księgowy.

W 2013 roku, w GOPS w Kikole zatrudnionych było 15 osób w wymiarze 14,5 etatu (tj. 1 kierownik, 4 pracowników socjalnych, 2 pracowników wykonujących usługi opiekuńcze, 8 pozostałych pracowników).

W 2013 roku z pomocy społecznej w formie świadczenia przyznawanego w ramach zadań zleconych i zadań własnych (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania) skorzystało 1 098 osób oraz 665 rodzin. Świadczenia pieniężne otrzymało 579 osób, którym przyznano świadczenie oraz 555 rodzin, natomiast świadczenia niepieniężne – 596 osób i 350 rodzin. Z pomocy udzielanej w postaci pracy socjalnej skorzystało 60 rodzin, w tym w postaci pracy socjalnej 5 rodzin. W 2013 roku nie podpisano żadnego kontraktu socjalnego.

Tabela 13. Rzeczywista liczba osób i rodzin objęta pomocą GOPS w Kikole w 2013 roku

Wyszczególnienie	Liczba osób, którym przyznano decyzją świad. ¹⁾	Liczba rodzin ¹⁾	Liczba osób w rodzinach ¹⁾
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych OGÓŁEM (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania), w tym:	1 098	665	1 844
świadczenia pieniężne	579	555	1 394
świadczenia niepieniężne	596	350	1 279
Pomoc udzielana w postaci pracy socjalnej OGÓŁEM	X	60	157
w tym wyłącznie w postaci pracy socjalnej	X	5	11
Praca socjalna prowadzona w oparciu o KONTRAKT SOCJALNY	Liczba kontraktów socjalnych	Liczba osób objęta kontraktami socjalnymi	
	0	0	

¹⁾ We wszystkich wierszach działu podana jest liczba osób otrzymujących decyzją świadczenie, liczba rodzin i liczba osób w tych rodzinach przy zachowaniu zasady, że osobę (rodzinę) wymieniono TYLKO raz bez względu na liczbę, kwotę i częstotliwość otrzymanych świadczeń.

Źródło: Sprawozdanie GOPS w Kikole za 2013 r.

Wśród 670 rodzin objętych pomocą GOPS w Kikole, największy udział miały kolejno rodziny: jednoosobowe (36,6%), 4-osobowe (17,6%), 2-osobowe (14,5%) oraz 3-osobowe (14,2%). Wśród rodzin z terenu Gminy Kikół objętych pomocą społeczną, 347 rodzin posiadało dzieci. Największy udział wśród rodzin z dziećmi stanowiły rodziny z jednym dzieckiem (39,5%) oraz rodziny z dwójką dzieci (36%). Z pomocy GOPS w Kikole korzystały także rodziny niepełne (76 rodzin) oraz rodziny rencistów i emerytów (64 rodziny).

Tabela 14. Typy rodzin objętych pomocą GOPS w Kikole w 2013 roku

WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA RODZIN	LICZBA OSÓB W RODZINACH
RODZINY OGÓŁEM, w tym o liczbie osób:	670	1 872
1	245	245
2	97	194
3	95	285
4	118	472
5	63	315
6 i więcej	52	361
w tym rodziny z dziećmi ogółem, w tym o liczbie dzieci:	347	1 442
1	137	412
2	125	522
3	54	283
4	15	91
5	8	60
6	4	33
7 i więcej	4	41
RODZINY NIEPEŁNE OGÓŁEM, w tym o liczbie dzieci:	76	216
1	50	115
2	17	57
3	6	27
4 i więcej	3	17
RODZINY EMERYTÓW I RENCISTÓW OGÓŁEM, w tym o liczbie osób:	64	161
1	14	14
2	23	46
3	15	45
4 i więcej	12	56

Źródło: Sprawozdanie GOPS w Kikole za 2013 r.

W ramach zadań własnych Gminy Kikół w 2013 roku najwięcej osób uzyskało wsparcie GOPS w Kikole w formie zapewnienia posiłku (589 osób), zasiłku okresowego (495 osób) oraz pomoc z powodu bezrobocia (462 osoby). Również liczba przyznanych świadczeń była najwyższa w ramach tych form pomocy. Szczegółowy wykaz świadczeń społecznych przyznanych w ramach zadań własnych Gminy przedstawia tabela 15.

**Tabela 15. Świadczenia społeczne w ramach zadań własnych Gminy Kikół
(stan na dzień 31.12.2013 r.)**

Formy pomocy	Liczba osób którym przyznano świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Zasiłki stałe ogółem, w tym:	48	481	207 202	47	73
- przyznany dla osoby samotnie gospodarującej	35	357	167 121	35	35
- pozostającej w rodzinie	13	124	40 081	12	38
Zasiłki okresowe ogółem	495	3 435	1 237 081	478	1237
Dotacja	-	-	1 237 081	-	-
Przyznane z powodu bezrobocia	462	3 183	1 162 617	447	1119
Przyznane z powodu niepełnosprawności	21	119	27 015	21	79
Posiłek	589	84 693	331 831	343	1270
- w tym dla dzieci	502	71 585	286 550	272	1194
Usługi opiekuńcze ogółem	8	1191	8 850	8	10
Sprawienie pogrzebu	1	1	5 015	1	1
Inne zasiłki celowe i w naturze ogółem	254	-	140 941	250	774
Praca socjalna	-	-	-	60	157
Udzielenie schronienia	2	699	16 663	2	2
Skierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca Gminy w tym domu	11	97	215 027	11	12

Źródło: Dane GOPS w Kikole

W tabeli 16 przedstawiono dane dotyczące rodzaju i skali pomocy społecznej w Gminie Kikół udzielonej przez GOPS. Najliczniejszą grupę beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Kikole w 2013 roku stanowiły osoby dotknięte bezrobociem – 508 rodzin. Na przestrzeni lat 2009 – 2013 liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu bezrobocia zwiększyła się o 52,6%.

Drugim istotnym powodem wsparcia udzielanego przez GOPS w Kikole było ubóstwo. W 2013 roku z tego powodu udzielono wsparcia 146 rodzinom. W badanym okresie

odnotowano wzrost liczby rodzin dotkniętych ubóstwa i korzystających z pomocy GOPS o 9,8%.

Kolejne grupy beneficjentów pomocy oferowanej przez GOPS w Kikole stanowiły osoby borykające się z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego – 142 rodziny, oraz osoby niepełnosprawne – 137 rodzin.

Tabela 16. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Kikole

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin					Liczba osób w tych rodzinach				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Ubóstwo	133	136	116	143	146	395	398	337	348	321
Sieroctwo	1	0	0	1	0	1	0	0	5	0
Bezdomność	2	1	4	0	1	4	1	9	0	1
Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	80	79	85	60	77	414	399	407	291	365
Bezrobocie	333	396	386	424	508	1052	1173	1164	1208	1318
Niepełnosprawność	135	142	133	122	137	442	433	411	390	426
Długotrwała lub ciężka choroba	67	61	61	57	63	200	175	168	146	157
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	178	165	156	146	142	840	779	739	654	606
- rodziny niepełne	58	49	52	51	53	186	148	162	156	152
- rodziny wielodzietne	85	88	77	53	48	526	527	480	338	302
Alkoholizm	3	3	3	2	0	6	6	6	5	0
Trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	3	6	7	1	1	3	6	9	1	1
Przemoc w rodzinie	2	2	2	1	0	8	10	10	4	0
Zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa	1	5	11	6	1	1	16	34	16	4

Źródło: Dane GOPS w Kikole

POZOSTAŁE ORGANY

Pomoc w zakresie niwelowania problemów społecznych na terenie Gminy Kikół oferują także:

- Zespół Interdyscyplinarny,
- Punkt Konsultacyjny dla osób uzależnionych od alkoholu i narkomanii,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

3.2. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Kikół

3.2.1. Bezrobocie

Gmina Kikół jest gminą rolniczą. Głównym źródłem utrzymania mieszkańców jest praca w gospodarstwach rolnych. Ograniczona liczba przedsiębiorstw na terenie Gminy wiąże się z ograniczoną liczbą miejsc pracy i występowaniem zjawiska bezrobocia.

Tabela 17. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Kikół w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Bezrobotni zarejestrowani wg płci					
ogółem	748	785	768	710	723
mężczyźni	348	366	361	345	354
kobiety	400	419	407	365	369
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci					
ogółem	16,6	17,0	16,7	15,4	b.d.
mężczyźni	14,2	14,5	14,3	13,6	b.d.
kobiety	19,5	20,0	19,5	17,6	b.d.

Źródło: Dane GUS

W 2013 roku na terenie Gminy Kikół były 723 osoby bezrobotne, z czego 51% stanowiły kobiety. W latach 2009-2013 nastąpił spadek liczby osób bezrobotnych o 3,3%. Pomimo, iż taki spadek bezrobocia wydaje się być optymistyczną prognozą na przyszłość, należy pamiętać, że statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz tego zjawiska głównie ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz „pracy na czarno”.

Tabela 18. Charakterystyka osób bezrobotnych na terenie Gminy Kikół

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba osób bezrobotnych OGÓŁEM:	748	785	768	710	723
w tym:					
- kobiet	400	419	407	365	369
- z prawem do zasiłku	121	127	139	135	107
Liczba bezrobotnych absolwentów	43	30	37	41	49
Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych	10	16	11	11	8
Liczba osób bezrobotnych wg wieku:					
18-24	212	228	226	213	191
25-34	199	217	195	196	214
35-44	150	156	157	131	138
45-54	145	125	117	108	114

55-59	35	46	56	44	52
60-64	7	13	17	18	14
Liczba osób bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy:					
Bezrobotni do 1 miesiąca	55	76	64	77	89
Bezrobotni od 1 miesiąca do 3 miesięcy	112	169	156	125	121
Bezrobotni od 3 miesięcy do 6 miesięcy	141	116	138	108	133
Bezrobotni od 6 do 12 miesięcy	132	105	122	141	119
Bezrobotni od 12 do 24 miesięcy	141	120	148	126	128
Bezrobotni powyżej 24 miesięcy	167	199	140	133	133
Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia:					
Wykształcenie gimnazjalne i poniżej	351	352	341	284	264
Wykształcenie zasadnicze zawodowe	221	222	198	208	229
Wykształcenie średnie	156	191	208	194	207
Wykształcenie wyższe	20	20	21	24	23

Źródło: Dane PUP w Lipnie

Analizując strukturę bezrobocia zawartą w tabeli 18, należy zauważyć, że:

- w latach 2009-2013 liczba bezrobotnych absolwentów wzrosła o 6 osób, w 2013 roku bezrobotni absolwenci stanowili 6,8% wszystkich bezrobotnych z terenu Gminy,
- zmniejszyła się liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych o 2 osoby – w 2013 roku osoby te stanowiły zaledwie 1,1% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych Gminy,
- ze względu na wiek osób bezrobotnych, najliczniejszą grupę stanowiły osoby pomiędzy 25 a 34 rokiem życia – około 30%, największy wzrost liczby osób bezrobotnych nastąpił w grupie od 55 do 59 roku życia – o 17 osób, natomiast największy spadek osób bezrobotnych odnotowano w grupie wiekowej 45-54 lata – spadek o 31 osób,
- ze względu na czas pozostawania bez pracy, w latach 2009-2013 najliczniejszą grupę stanowiły osoby bezrobotne od 3 do 6 miesięcy oraz bezrobotni powyżej 24 miesięcy – w 2013 roku każda z tych grup liczyła po 133 osoby bezrobotne, porównując rok 2013 z rokiem 2009 największy wzrost nastąpił w grupie bezrobotnych do 1 miesiąca (o 34 osoby),
- pod względem wykształcenia wśród osób bezrobotnych najliczniejszą grupę stanowią osoby legitymujące się wykształceniem gimnazjalnym i niższym (36,5%) - w 2013 roku, w porównaniu do roku 2009, ich liczba zmniejszyła się o 24,8%.

Na terenie Gminy Kikół działania zmierzające do ograniczenia zjawiska bezrobocia podejmuje również Powiatowy Urząd Pracy w Lipnie. Do form aktywizacji bezrobotnych i poszukujących pracy stosowanych PUP przez zaliczamy: pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i informację zawodową, pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, szkolenia i inne

formy podnoszenia kwalifikacji, usługi dla niepełnosprawnych poszukujących pracy, prace interwencyjne, roboty publiczne, prace społecznie użyteczne, staże oraz przygotowanie zawodowe dorosłych.

3.2.2. Niepełnosprawność

Niepełnosprawność jest jednym z ważniejszych problemów współczesnego świata, który wiąże się z obniżeniem sprawności funkcji fizycznych, psychicznych bądź umysłowych. Osoby niepełnosprawne spotykają się na co dzień z wieloma barierami, takimi jak bariery architektoniczne i komunikacyjne, utrudniony dostęp do leczenia i rehabilitacji oraz izolacja społeczna.

W 2013 roku 137 rodzin mieszkających na terenie Gminy Kikół zostały objęte pomocą GOPS z powodu niepełnosprawności. W latach 2010-2012 liczba rodzin otrzymujących pomoc z tego powodu malała. W 2013 roku liczba rodzin wzrosła o 12,3% w stosunku do roku poprzedniego. Ostatecznie, w 2013 roku w porównaniu do roku 2009, liczba rodzin, którym udzielono pomocy ze względu na niepełnosprawność była na podobnym poziomie (tabela 19).

Tabela 19. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Kikole z powodu niepełnosprawności

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	135	142	133	122	137
Liczba osób w tych rodzinach	442	433	411	390	426

Źródło: Dane GOPS w Kikole

3.2.3. Uzależnienia

ALKOHOLIZM

Alkoholizm jest zaburzeniem polegającym na utracie kontroli nad ilością spożywanego alkoholu. Nadużywanie alkoholu jest ważnym problemem społecznym, który często prowadzi do wzrostu przestępczości i przemocy w rodzinie, ale także do innych zakłóceń życia rodzinnego. Efektem tego uzależnienia może być także izolacja społeczna, problemy finansowe i problemy z prawem. Problem ten dotyka coraz większą grupę ludzi, również młodzież i dzieci w wieku szkolnym. Przeciwdziałanie temu zjawisku musi opierać się na długofalowych i wielokierunkowych działaniach.

Problem nadużywania alkoholu na terenie Gminy Kikół nabiera coraz większego zasięgu. Zgodnie z danymi uzyskanymi z Posterunku Policji w Kikole, na dzień 30.11.2013 r.:

- funkcjonariusze Policji podejmowali 25 interwencji domowych mających związek z alkoholem,

- zatrzymano 49 nietrzeźwych kierujących pojazdami,
- zatrzymano 15 praw jazdy,
- nie odnotowano zatrzymań w izbie wytrzeźwień, osoby nietrzeźwe z interwencji osadzone były w policyjnym pomieszczeniu dla osób zatrzymanych – było to 5 osób,
- nie prowadzono postępowań w sprawie rozpijania nieletniego i sprzedaży alkoholu nieletnim,
- za spożywanie alkoholu w miejscu zabronionym ukarane zostało 28 osób,
- procedurą Niebieskiej Karty objęto 7 rodzin,
- nie odnotowano przypadków sprzedaży alkoholu bez wymaganego przepisami zezwolenia,
- nie odnotowano także naruszeń przepisów ustawy przez sprzedawców napojów alkoholowych.

W Gminie działa **Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**, która jest odpowiedzialna za stworzenie i realizowanie „*Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*”. Program jest kontynuacją zadań realizowanych w poprzednich latach. Do celów w zakresie profilaktyki zalicza się:

- realizację programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniami poprzez szeroko rozumianą działalność kulturalną i sportową (spektakle teatralne, imprezy muzyczne, konkursy, widowiska, koncerty, zajęcia sportowe promujące wolny od nałogów styl życia),
- pomoc w organizacji wypoczynku dzieci z rodzin dysfunkcyjnych w okresie wakacji oraz w czasie ferii zimowych,
- prowadzenie działalności wydawniczej, rozpowszechnianie wśród mieszkańców gminy materiałów związanych z problematyką alkoholową,
- prowadzenie działalności edukacyjnej dotyczącej problemów alkoholowych i narkomanii szczególnie z dziećmi i młodzieżą szkolną, nauczycielami oraz rodzicami,
- prowadzenie szkoleń dla członków GKRPA, pracowników GOPS-u oraz sprzedawców napojów alkoholowych,
- analizowanie na bieżąco sytuacji w zakresie zagrożeń alkoholizmem oraz kontrola skuteczności podejmowanych działań,
- finansowanie udziału w ogólnopolskich programach profilaktycznych oraz happeningów profilaktycznych.

Zadaniem Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest także podejmowanie działań zobowiązujących osoby uzależnione do leczenia odwykowego. Cel ten należy osiągnąć przez:

- działający **Zespół Interwencyjno-Motywacyjny Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**, którego zadaniem jest prowadzenie rozmów z osobami nadużywającymi i już uzależnionymi od alkoholu w celu nakłonienia do ograniczenia spożycia alkoholu bądź podjęcia leczenia odwykowego,
- w przypadkach trudnych, kierowanie osób uzależnionych na badania psychiatryczne, psychologiczne w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia i kierowanie wniosków o przymusowe leczenie odwykowe do Sądu,
- wspieranie leczenia odwykowego.

Kontynuowana jest także działalność **Punktu Konsultacyjnego** przy Urzędzie Gminy w Kikole (prowadzonego przez wykwalifikowanego terapeutę) dla osób uzależnionych, współuzależnionych oraz ofiar przemocy.

Zgodnie z danymi Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Społecznych w Kikole zawartymi w tabeli 20:

- w 2013 roku udzielono 5 porad prawnych – o 2 więcej niż w roku poprzednim,
- w 2013 roku liczba udzielonych porad psychologicznych wyniosła 48 i była czterokrotnie wyższa niż w roku 2009,
- w latach 2009-2013 liczba osób zgłoszonych na Komisję była taka sama jak liczba udzielonych porad psychologicznych oraz liczba osób korzystających z różnych form terapii,
- na Komisję zgłosiły się wszystkie osoby, które otrzymały wezwanie,
- w 2013 roku 4 osoby podjęły dobrowolne leczenie,
- w latach 2009-2013 o 51% zwiększyła się liczba dzieci korzystających z programów profilaktycznych w szkołach, zaś o 50% zwiększyła się liczba dzieci korzystających z różnych form wypoczynku.

Tabela 20. Uzależnienia alkoholowe na terenie Gminy Kikół

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba udzielonych porad prawnych	3	2	3	3	5
Liczba udzielonych porad psychologicznych	12	12	17	35	48
Liczba osób zgłoszonych na Komisję	12	12	17	35	48
Liczba osób, które zgłosiły się na wezwanie	12	12	17	30	48
Liczba osób, które podjęły leczenie dobrowolnie	3	1	1	3	4
Liczba osób skierowanych na przymusowe leczenie	0	0	0	0	1

Liczba osób korzystających z różnych form terapii	12	12	17	35	48
Liczba dzieci korzystających z programów profilaktycznych w szkołach	100	150	150	151	151
Liczba dzieci korzystających z różnych form wypoczynku	100	150	150	151	150

Źródło: Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Społecznych w Kikole

NARKOMANIA

Terminem narkomania określa się stan uzależnienia od środków odurzających. Pojęcie to obejmuje nie tylko nałogowe używanie narkotyków, ale także stosowanie wszelkich środków wywołujących euforię odurzającą. Nawykowe odurzanie się narkotykami staje się zjawiskiem masowym i groźnym dla zdrowia i życia (nadużywanie silnych środków narkotycznych prowadzi do śmierci, samobójstw na skutek przyjmowania różnych substancji) i dla mienia społeczeństwa (rozboje, rabunki, kradzieże popełnione w celu zdobycia pieniędzy na zaspokojenie głodu narkotycznego).

O problemie narkomanii niechętnie informują pedagodzy czy rodzice osób uzależnionych lub zażywających narkotyki. Problem ten na terenie Gminy Kikół jest trudny do ustalenia i brak jest danych dotyczących istnienia i skali zjawiska na terenie Gminy.

Komisariat Policji w Kikole w 2008 roku odnotował jedno zdarzenie związane z zatrzymaniem osoby za posiadanie środków odurzających. Z informacji uzyskanych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że bezpośrednio narkomania była powodem udzielenia pomocy w jednej rodzinie. Analiza ankiety przeprowadzonej wśród uczniów wykazała, że 89,4% młodzieży nie zażywała narkotyków, natomiast 10,6% przyznaje się do kontaktu z narkotykami. Zaskakujący jest wysoki wskaźnik respondentów którzy twierdzą, że ktoś z ich bliskich lub znajomych w jakiś sposób obcował z narkotykami. Duża grupa osób 75,6% uważa, że narkotyki raczej nie są łatwo dostępne w szkole lub po prostu nic o tym nie wie. Odmiennego zdania jest 24,4% badanej zbiorowości. Wyniki badań wskazują, że 39,9% uczniom zdarzyło się odmówić wzięcia narkotyku, 60,1% deklaruje, że nikt im nie składał takiej propozycji. Ankietowani uczniowie (45,2%) mają przekonanie, że nawet sporadyczne zażywanie narkotyków jest groźne, jednak 12,9% osób twierdzi, że nie jest to groźne dla zdrowia. Brak zdania w tej kwestii wyraziło 41,9% badanych. Według małej grupy respondentów narkotyki są atrakcyjne dla młodych ludzi, ponieważ można się poczuć kimś innym, lepszym, ciekawszym.

Po przeanalizowaniu wyników badań można przyjąć, że zagrożenie problemem narkomanii na terenie Gminy Kikół jest niewielkie, ale nie można powiedzieć, że problem nie istnieje.

Przeciwdziałaniem w zakresie narkomanii zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych odpowiedzialna za stworzenie „*Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii*”. Podstawowym celem programu jest ograniczenie używania narkotyków oraz związanych z tym problemów. Cel ten realizowany jest przez:

- ograniczenie tempa wzrostu rozpowszechniania używania narkotyków;
- ograniczenie tempa wzrostu przestępczości związanej z używaniem narkotyków;
- ograniczenie zakażeń HIV, HCV i innych chorób związanych z używaniem narkotyków;
- ograniczanie liczby zgonów wynikających z używania narkotyków;
- utrzymanie poprawy stanu zdrowia u osób poddawanych leczeniu i rehabilitacji.

3.2.4. Ubóstwo

Ubóstwo definiuje się na podstawie tzw. kryterium dochodowego. Ośrodek Pomocy Społecznej jest zobowiązany do pomocy osobom i rodzinom, których miesięczny dochód nie przekracza kwoty określonej w ustawie o pomocy społecznej na podstawie kryterium dochodowego. Podstawowym powodem ubóstwa jest bezrobocie. Zjawisko ubóstwa najbardziej widoczne jest w rodzinach wielodzietnych, rodzinach samotnie wychowujących dzieci oraz w rodzinach utrzymujących się ze źródeł niezarobkowych (innych niż renta i emerytura).

Tabela 21. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Kikole z powodu ubóstwa

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	133	136	116	143	146
Liczba osób w tych rodzinach	395	398	337	348	321

Źródło: Dane GOPS w Kikole

Osoby dotknięte ubóstwem w 2013 roku stanowiły zaraz po osobach bezrobotnych, najliczniejszą grupę beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Kikole. Na przestrzeni lat 2009 – 2013 liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa ulegała wahaniom. Ostatecznie, w 2013 roku, w porównaniu do roku 2009, liczba rodzin objętych pomocą zwiększyła się o 9,8%.

3.2.5. Bezdomność

W 2013 roku na terenie Gminy Kikół odnotowano 1 przypadek bezdomności. Najwięcej osób bezdomnych odnotowano w 2011 roku. Osobami bezdomnymi byli mężczyźni.

W związku z tak małym zasięgiem tego negatywnego zjawiska społecznego należy uznać, że problem bezdomności na terenie Gminy Kikół ma marginalne znaczenie.

Tabela 22. Bezdomni na terenie Gminy Kikół w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba osób bezdomnych, w tym:	4	1	9	0	1
- mężczyźni	4	1	9	0	1

Źródło: Dane GOPS w Kikole

3.2.6. Przemoc w rodzinie

Przemocą w rodzinie można najogólniej określić zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie skierowane przeciw członkowi rodziny, które narusza prawa i dobra osobiste powodując cierpienie i szkody. Do najczęstszych przyczyn przemocy należą: alkoholizm, konflikty rodzinne, destrukcja podstawowych funkcji rodziny, rozwody, upadek dobrych obyczajów w rodzinach. Ofiarami przemocy są zazwyczaj kobiety i dzieci, rzadziej mężczyźni.

W Gminie Kikół funkcjonują następujące instytucje, których działanie związane jest z zapobieganiem i zwalczaniem przemocy w rodzinie:

- **Gmina**

Zadania związane z udzieleniem rodzinom, w których występuje problem alkoholowy, pomocy psychologicznej, prawnej, a w szczególności ochrona przed przemocą w rodzinie są zadaniami własnymi gminy i realizowane będą przez Gminną Komisję Przeciwdziałaniu Alkoholizmowi. Do ich zadań należy inicjowanie działań w zakresie zwiększenia dostępności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu oraz podejmowanie czynności zmierzających do poddania się leczeniu.

- **Policja**

Policja jest zobowiązana do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. To właśnie policjanci najczęściej interweniują bezpośrednio w sytuacji przemocy w rodzinie. Policja jest jedyną instytucją, która może interweniować przez całą dobę, dlatego też w przypadku wystąpienia przemocy, zapewnia ofiarom doraźne bezpieczeństwo, informuje ofiary o przysługujących prawach i możliwościach i miejscach uzyskania pomocy.

- **Ośrodek Pomocy Społecznej**

Celem działania pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których same nie są w stanie pokonać. Ośrodek Pomocy Społecznej w Kikole realizuje zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy, współpracuje z Policją, pedagogiem, kuratorami sądowymi oraz z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, której członkiem jest pracownik socjalny. Współpraca dotyczy

interwencji i wzajemnego wsparcia, a także monitorowania problemu w środowiskach przez pracowników socjalnych. Pracownik socjalny w ramach swoich obowiązków powinien:

- przeprowadzić wywiad środowiskowy, umożliwiający diagnozę sytuacji,
- przygotować plan pomocy,
- udzielić pomocy finansowej, prawnej i psychologicznej,
- w przypadku stwierdzenia przemocy, skierować do odpowiednich instytucji zajmujących się przemocą, umieścić w schronisku oraz za zgodą osoby poszkodowanej zwrócić się do policji o pomoc,
- prowadzić „Niebieską Kartę”.

• **Służba zdrowia**

Zadaniem służby zdrowia jest ochrona zdrowia pacjenta, a ponieważ przemoc często towarzyszą wyraźne uszkodzenia zdrowia somatycznego i zawsze występują uszkodzenia zdrowia psychicznego, dlatego też zjawisko przemocy w rodzinie kwalifikuje się do zakresu objętego świadczeniami zdrowotnymi. Lekarz ma obowiązek poinformowania władz o określonych okolicznościach, czyli o podejrzeniu wystąpienia przestępstwa. Może również wydać zaświadczenie o odniesionych obrażeniach (obdukcja), podać informacje o możliwościach szukania pomocy.

• **Szkoły Podstawowe i Gimnazjum**

Pełnią one funkcję edukacyjną oraz są wsparciem dla rodziców w wychowaniu dziecka.

Pomocą ofiarom przemocy domowej na terenie Gminy Kikół (oprócz ww. jednostek), zajmuje się **Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie**. Zespół jest jednym z elementów budowania lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, którego celem jest stworzenie jednolitego silnego frontu oddziałującego zarówno na osobę doznającą jak i stosującą przemoc oraz spójnego przepływu informacji pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz pomocy rodzinie. W skład zespołu d/s Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wchodzi:

- przedstawiciel Urzędu Gminy,
- przedstawiciel Policji,
- przedstawiciel Ośrodka Pomocy Społecznej,
- przedstawiciel Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- pedagog szkolny,
- przedstawiciel służby zdrowia.

Na terenie Gminy Kikół realizowany jest „*Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Kikół na lata 2012-2016*”. Celem głównym Programu jest zmniejszenie

zjawiska przemocy wśród mieszkańców Gminy Kikół poprzez zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Gminy oraz inicjowanie i wywieranie działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

W rodzinach dotkniętych problemem przemocy prowadzona jest szeroko rozumiana praca socjalna obejmująca między innymi kierowanie wniosków do prokuratury, sądu rodzinnego, do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, stały kontakt z policją, kuratorami sądowymi, placówkami oświatowymi. Ofiary przemocy są kierowane na terapię psychologiczną oraz mediacyjną, jak również kierowane są do placówek poradnictwa specjalistycznego, otrzymują pomoc materialną w miarę potrzeb.

3.2.7. Przestępczość

O bezpieczeństwo na terenie Gminy Kikół dbają funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Lipnie.

Brak jest aktualnych danych dotyczących liczby przestępstw popełnionych na terenie Gminy w ostatnich 5 latach. Należy jednak podkreślić, że w związku z typowo wiejskim charakterem Gminy, przestępczość w postaci rozbojów, kradzieży i włamań, ma tu charakter marginalny. Najczęściej dochodzi do zatrzymania kierowców pod wpływem alkoholu.

3.2.8. Osoby starsze

Starość i starzenie się – to pojęcia, które nie zostały jeszcze jednoznacznie zdefiniowane, zarówno przez nauki biologiczne jak i społeczne. Pierwsze z tych pojęć traktowane jest jako zjawisko, faza życiowa, drugie natomiast jest procesem.

Za podstawowe cechy starości uważa się: znaczny spadek zdolności adaptacyjnych człowieka w wymiarze biologicznym, psychospołecznym, postępujące ograniczenie samodzielności życiowej, stopniowe nasilenie się zależności od otoczenia.

Najważniejszymi problemami osób starszych są: samotność, choroba, inwalidztwo, życie w ubóstwie i poczucie nieprzydatności. Wszechobecny „kult młodości” prowadzi do marginalizacji osób starszych jako zbiorowości i stopniowego eliminowania ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego.

Według danych epidemiologicznych, ok. 95% Polaków starzeje się w sposób niefizjologiczny, wraz z wiekiem pojawia się niedołężność, niedowidzenie, głuchota, otępienie, niesprawność ruchowa.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) za początek starości uznaje 60 rok życia. Wyróżnia trzy zasadnicze etapy starości:

- 60 – 75 r. ż. – wiek podeszły (tzw. wczesna starość);
- 75 – 90 r. ż. – wiek starczy (tzw. późna starość);
- 90 r. ż. i powyżej – wiek sędziwy (tzw. długowieczność).

Z danych GUS wynika, że w 2012 roku w Gminie Kikół mieszkało 1 296 osób starszych. Większość z tych osób stanowiły kobiety – 58,6%, których liczebność przeważała w każdej analizowanej grupie wiekowej.

Tabela 23. Osoby starsze na terenie Gminy Kikół w 2012 r.

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
60-64 lata	416	196	220
65-69 lat	265	127	138
70-74 lata	196	83	113
75-79 lat	176	66	110
80-84 lata	142	45	97
Powyżej 85	101	19	82
Razem	1 296	536	760

Źródło: Dane GUS

3.3. Wyniki badania ankietowego

W kwietniu 2014 r. przeprowadzono ankietę wśród mieszkańców Gminy Kikół w celu zdiagnozowania sytuacji społecznej Gminy.

Ankieta składała się z 16 pytań zamkniętych dotyczących strefy społecznej oraz z pytania otwartego, w którym poproszono ankietowanych o wskazanie konkretnych propozycji działań w celu przeciwdziałania negatywnym zjawiskom na terenie Gminy w następujących obszarach: wsparcie ubogich, poprawa sytuacji niepełnosprawnych, poprawa dostępu do służby zdrowia, działania na rzecz osób starszych, bezpieczeństwo.

Wyniki przeprowadzonej ankiety zostały wykorzystane do zdefiniowania konkretnych celów strategicznych i operacyjnych w wyznaczonych obszarach priorytetowych, tj. osoby bezrobotne, osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, osoby niepełnosprawne, osoby starsze i chore.

3.4. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z najprostszych i najczęściej stosowanych technik analitycznych. Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: **S**trengths (silne strony), **W**eaknesses (słabe strony), **O**pportunities (szanse), **T**hreats (zagrożenia).

Powyższe pojęcia należy rozumieć następująco:

- **SZANSE** - to zewnętrzne zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane będą impulsem rozwoju oraz osłabiają występujące negatywne zjawiska.
- **ZAGROŻENIA** - to wszystkie zewnętrzne zjawiska postrzegane jako bariery dla rozwoju gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń musi być brane pod uwagę przy planowaniu podejmowanych działań.
- **MOCNE STRONY** - to walory wynikające z uwarunkowań wewnętrznych gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają ją spośród innych. Mocne strony mogą być zarówno obiektywnie dane przez naturę (np. liczba osób w wieku produkcyjnym) jak i być zasługą lokalnej społeczności (np. wysoki poziom mobilności i przedsiębiorczości).
- **SŁABE STRONY** - to konsekwencja ograniczeń zasobów i niedostatecznego ukształtowania uwarunkowań wewnętrznych. Mogą one dotyczyć całej gminy, jak i jej części. Mogą dotyczyć wszystkich aspektów funkcjonowania gminy, bądź jej poszczególnych elementów.

Właściwe zdiagnozowanie poszczególnych czynników pozwoli na osiągnięcie celów, którym służy analiza SWOT. Celem tym jest:

- unikanie zagrożeń,
- wykorzystywanie szans,
- wzmacnianie słabych stron,
- opieranie się na mocnych stronach.

Poniżej przedstawiono dwie tabele analizy SWOT. W jednej prezentowane są mocne i słabe strony gminy, w drugiej zaś szanse i zagrożenia. Z uwagi na materię opracowywanego dokumentu z zakresu polityki społecznej zagadnienia ujęte w tabelach ograniczono do sfer mających wpływ na politykę społeczną.

Tabela 24. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• zapewniony dostęp do podstawowej służby zdrowia; • zapewniony dostęp do oświaty (w tym do publicznego przedszkola); • kompetentne i sprawne działanie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kikole; • funkcjonowanie: Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołu Interwencyjno-Motywacyjnego Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych • możliwość skorzystania z konsultacji z terapeutą dla osób uzależnionych od alkoholu; dzięki działalności Punktu Konsultacyjnego przy Urzędzie Gminy w Kikole (prowadzonego przez wykwalifikowanego terapeutę) dla osób uzależnionych, współuzależnionych oraz ofiar przemocy • mała liczba rodzin korzystających z pomocy GOPS w Kikole ze względu na alkoholizm i przemoc w rodzinie; • marginalne zjawisko bezdomności na terenie Gminy; • spadek bezrobocia na terenie Gminy; • wzrost liczby podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Gminy;	• brak ośrodka realizującego zadania z zakresu kultury i sportu, co ogranicza możliwości spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży; • wysoki odsetek osób dotkniętych ubóstwem, bezrobociem i niepełnosprawnością wśród beneficjentów GOPS; • wzrost bezrobocia na terenie Gminy wśród absolwentów i osób młodych z wykształceniem średnim i wyższym; • duży udział kobiet w grupie bezrobotnych. • wzrost liczby beneficjentów pomocy GOPS w Kikole z tytułu ubóstwa i bezrobocia; • występowanie barier architektonicznych utrudniających osobom niepełnosprawnym dostęp do podstawowych dóbr i usług; • brak dostatecznie rozwiniętej infrastruktury społecznej; • brak mieszkań socjalnych; • brak odpowiedniej oferty dla osób starszych powodującej ich aktywizację.

Szanse	Zagrożenia
• Korzystne położenie geograficzne i komunikacyjne Gminy stwarzające warunki do rozwoju przedsiębiorczości na tym terenie. • Środki finansowe z PFRON. • Możliwość pozyskiwania środków finansowych z Unii Europejskiej na wspieranie osób wykluczonych społecznie. • Rozwój samopomocowych grup wsparcia oraz organizacji pozarządowych. • Prospołeczna polityka państwa. • Otwartość instytucji samorządowych na współpracę z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy społecznej. • Dostosowanie profili kształcenia młodzieży w szkołach ponadgimnazjalnych i uczelniach wyższych do potrzeb rynku pracy. • Rosnąca w społeczeństwie świadomość zagrożeń w wyniku różnego rodzaju uzależnień.	• Negatywne postawy wynikające z zaniku wzorców wychowawczych, brak motywacji młodzieży do kształcenia i atrakcyjnych propozycji zagospodarowania czasu wolnego. • Bariery ograniczające podjęcia pracy: wiek, doświadczenie, słaba oferta zatrudnienia dla absolwentów szkół. • Ograniczone środki finansowe z budżetu Państwa na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej. • Brak perspektyw dla młodzieży i osób wykształconych i jej emigracja zarobkowa. • Systematyczny spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym i narastający proces starzenia się społeczeństwa. • Niedostateczny dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej. • Obojętność środowiska na zagrożenia i problemy społeczne, szczególnie w małych

• Postępujący rozwój infrastruktury pomocy społecznej. • Wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych.	społecznościach lokalnych.
---	----------------------------

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z tabeli analizy SWOT, wiele zagrożeń dla rozwoju Gminy Kikół dotyczy szeroko rozumianej polityki społecznej. Zjawiska takie jak bezrobocie i ubóstwo z jednej strony są wynikiem określonych procesów społeczno-gospodarczych, z drugiej zaś same potrafią generować nowe problemy w postaci uzależnień czy przemocy w rodzinie. Ich rozwiązanie wymaga kompleksowego podejścia do zastanej rzeczywistości, ze szczególnym uwzględnieniem osób, które zagrożone są wykluczeniem społecznym. Jak pokazują dotychczasowe doświadczenia łatwo stać się beneficjentem systemu pomocy społecznej, o wiele trudniej jednak powrócić na drogę samodzielności i odpowiedzialności za byt własny i losy rodziny. Dlatego też w proponowanych działaniach położono duży nacisk na profilaktykę, działania edukacyjne i terapeutyczne.

4. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią

Prognoza zawiera informacje o potrzebach, problemach i zasobach danej społeczności lokalnej, które:

- wynikają z analizy danych opisujących stan społeczności lokalnej w ostatnich latach (z diagnozy sytuacji społecznej),
- uwzględniają tendencje rozwojowe właściwe dla danego kraju, regionu oraz owej społeczności,
- dotyczą okresu, w jakim będzie realizowana strategia, czyli lat 2014-2020.

4.1. Prognoza demograficzna

Prognoza demograficzna została opracowana w oparciu o *Prognozę dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011-2035* opracowaną przez GUS.

PROGNOZA PRZYROSTU NATURALNEGO

Na podstawie *Prognozy dla terenów wiejskich powiatu lipnowskiego na lata 2011-2035* opracowanej przez GUS prognozuje się, że w latach 2014-2020 liczba urodzeń żywych będzie malała szybciej niż liczba zgonów. Tym samym, przyrost naturalny na terenie Gminy będzie malał, a od 2016 roku przyjmie wartości ujemne. Ujemny przyrost naturalny będzie m.in. jedną z przyczyn spadku liczby ludności na terenie Gminy Kikół w kolejnych latach.

Tabela 25. Prognoza przyrostu naturalnego w Gminie Kikół do 2020 roku

Lata	urodzenia	zgony	przyrost naturalny
2014	75	74	1
2015	75	74	0
2016	73	74	-1
2017	72	74	-2
2018	71	74	-3
2019	69	74	-5
2020	67	74	-6

Źródło: Opracowanie własne

PROGNOZA SALDA MIGRACJI

Zgodnie z prognozą do 2020 roku, saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały w Gminie Kikół w całym analizowanym okresie będzie ujemne i w całym prognozowanym okresie pozostanie niezmiennie.

Tabela 26. Prognoza salda migracji w Gminie Kikół do 2020 roku

Lata	napływ	odpływ	saldo migracji
2014	51	67	-16
2015	50	66	-16
2016	49	65	-16
2017	47	63	-16
2018	44	60	-16
2019	41	57	-16
2020	41	57	-16

Źródło: Opracowanie własne

PROGNOZA LUDNOŚCI

Na podstawie prognozy salda migracji i przyrostu naturalnego przyjęto prognozę liczby mieszkańców Gminy Kikół. W latach 2014 – 2020, ze względu na ujemny przyrost naturalny i ujemne saldo migracji wewnętrznych, liczba mieszkańców Gminy będzie systematycznie malała.

Tabela 27. Prognoza liczby ludności Gminy Kikół

Lata	saldo migracji	przyrost naturalny	liczba mieszkańców Gminy Kikół
2014	-16	1	7 309
2015	-16	0	7 293
2016	-16	-1	7 276
2017	-16	-2	7 258
2018	-16	-3	7 239
2019	-16	-5	7 218
2020	-16	-6	7 196

Źródło: Opracowanie własne

PROGNOZA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW

Struktura ludności według wieku będzie ulegać dynamicznym zmianom, praktycznie w całym prognozowanym okresie. Zmiany te są przede wszystkim konsekwencją demograficznego „falowania”, tj. pojawiania się na przemian wyżów i niżów demograficznych, których efekty nakładają się na siebie z różną siłą w różnych okresach, powodując bardziej widoczne zmiany w procesach dzietności i umieralności, natomiast w mniejszym stopniu oddziałują na tę strukturę zmiany w rozmiarach migracji zagranicznych definitywnych, czyli migracji na pobyt stały, a szczególnie emigracji.

Z analizy danych w tabeli 28 wynika, że w latach 2014-2020 w Gminie Kikół zmniejszy się liczba ludności w wieku produkcyjnym na korzyść ludności w wieku poprodukcyjnym, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa Gminy. Zmiany te będą powodowały zmniejszenie się podaży siły roboczej na lokalnym rynku pracy, wpłyną na system finansów publicznych – wzrosną koszty opieki zdrowotnej i opieki nad ludźmi starszymi oraz będą bodźcem do rozwoju aktywności zawodowej osób w wieku poprodukcyjnym. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym pozostanie na podobnym poziomie, co w dłuższej perspektywie wpłynie korzystnie na utrzymanie na obecnym poziomie istniejących placówek szkolnych.

Tabela 28. Prognoza struktury wiekowej mieszkańców Gminy Kikół do 2020 roku

Grupa wiekowa	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0-4 lata	469	465	460	454	447	439	430
5-9 lat	452	459	463	462	460	457	453
10-14 lat	420	413	415	422	436	447	454
15-19 lat	500	480	450	424	400	389	382
20-24 lata	585	567	549	527	514	483	464
25-29 lat	583	565	560	563	549	545	530
30-34 lata	547	566	568	556	543	534	516
35-39 lat	506	500	500	513	525	527	544
40-44 lata	479	488	493	493	501	504	499
45-49 lat	457	456	469	476	475	476	485
50-54 lata	452	450	440	440	439	446	445
55-59 lat	510	500	483	462	452	439	436
60-64 lata	425	438	453	469	475	480	470
65-69 lat	304	335	350	362	372	387	399
70-74 lata	192	191	207	222	245	267	295
75-79 lat	174	169	163	159	156	154	153
80-84 lata	141	136	133	130	127	120	117
Powyżej 85	114	118	120	123	123	125	123
Razem	7 309	7 293	7 276	7 258	7 239	7 218	7 196
Prognoza ludności wg ekonomicznych grup wieku							
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	1 341	1 336	1 338	1 338	1 343	1 343	1 337
Ludność w wieku produkcyjnym	4 620	4 571	4 512	4 454	4 397	4 343	4 301
Ludność w wieku poprodukcyjnym	1 349	1 387	1 426	1 466	1 498	1 533	1 558

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

PROGNOZA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

Wzrost poziomu wykształcenia jest jednym z czynników określających rozwój społeczeństwa. W ciągu dziewięciu lat dzielących spisy powszechne obserwuje się dynamiczne zmiany, które wpłynęły w sposób znaczący na zmianę struktury ludności według poziomu wykształcenia.

Zachowanie trendów dążenia społeczeństwa do podwyższania i uzupełniania wykształcenia pozwala sądzić, że dane dotyczące poziomu wykształcenia z roku na rok będą ulegały poprawie. Zjawisko będzie dotyczyło przede wszystkim osób z wykształceniem średnim, które będą dążyły do uzyskania tytułu licencjata, inżyniera lub magistra, w marginalny sposób osób starszych z wykształceniem podstawowym.

4.2. Prognoza zmian

W rezultacie podjętych działań ujętych w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Kikół w latach 2014-2020” przewiduje się wzrost zaufania mieszkańców do instytucji pomocowych, wzrost aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców Gminy

Kikół oraz zmniejszenie zasięgu występujących na jej terenie problemów społecznych, które zostały szczegółowo scharakteryzowane w rozdziale 3.2. niniejszej Strategii.

W tabeli 29 zostały przedstawione prognozowane zmiany problemów społecznych, które w sposób szczególny są widoczne i odczuwalne na terenie Gminy Kikół, i które jednocześnie stały się podstawą do zdefiniowania celów strategicznych.

Tabela 29. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie Gminy Kikół w wyniku realizacji Strategii rozwiązywania problemów społecznych

Problem społeczny	Prognoza zmian
Bezrobocie	– spadek liczby osób bezrobotnych, – wzrost liczby miejsc pracy w wyniku powstawania nowych podmiotów gospodarczych, – poprawa dostępu usług świadczonych przez PUP, – aktywizacja osób bezrobotnych zagrożonych wykluczeniem społecznym, – zwiększenie szans osób bezrobotnych na znalezienie zatrudnienia poprzez odpowiednie dostosowanie ich kwalifikacji do wymagań rynku pracy, – wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie.
Ubóstwo	– poprawę warunków życia mieszkańców Gminy Kikół, – zapewnienie odpowiednich warunków bytowych osobom i rodzinom potrzebującym, – zwiększenia dostępu do rynku pracy.
Niepełnosprawność	– poprawa jakości i dostępności opieki zdrowotnej i usług rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych, – powstawanie kolejnych organizacji pozarządowych na rzecz osób niepełnosprawnych, – utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy (dla 50 osób), – podniesienie jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych i psychologicznych w miejscach publicznych, – wzrost zaangażowania osób niepełnosprawnych w życie społeczne i zawodowe, – zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, – zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
Osoby starsze	– poprawa jakości i dostępności opieki zdrowotnej dla osób starszych, – wzrost aktywności seniorów poprzez zapewnienie im dostępu do rekreacji, kultury i wypoczynku, – powstawanie środowiskowych form opieki dla osób starszych, w tym tworzenie domów pomocy społecznej, – rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.

Źródło: Opracowanie własne

Wprowadzone zmiany zostaną osiągnięte poprzez współpracę wszystkich osób, stowarzyszeń oraz instytucji i organizacji pozarządowych działających dla dobra mieszkańców Gminy Kikół w zakresie pomocy społecznej. W ramach tej współpracy

realizowane będą liczne programy pomocowe skierowane do konkretnych grup dotkniętych problemami społecznymi.

5. Cele strategiczne projektowanych zmian

Przeprowadzona diagnoza społeczna, zwłaszcza w zakresie problemów społecznych, a także prognoza zmian w zakresie objętym strategią, pozwoliły na określenie **celu głównego** niniejszej Strategii, którym jest:

**„POPRAWA JAKOŚCI I WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY KIKÓŁ ZAGROŻONYCH
Z RÓŻNYCH PRZYCZYN WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM ORAZ ICH AKTYWIZACJA I INTEGRACJA
Z POZOSTAŁYMI MIESZKAŃCAMI GMINY.”**

Tak sformułowany cel główny obejmuje wszystkie obszary problemowe niniejszej Strategii i adresowany jest do wszystkich obecnych jak i potencjalnych mieszkańców Gminy Kikół, których warunki i poziom życia odbiegają od przeciętnego.

W oparciu o dokonaną analizę SWOT, dotychczasowe doświadczenia pracowników GOPS w Kikole oraz rzeczywiste potrzeby społeczne, wytypowano 4 **obszary priorytetowe**:

- I. Osoby bezrobotne.
- II. Osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
- III. Osoby niepełnosprawne.
- IV. Osoby starsze i chore.

Dla każdego z ww. obszarów wyznaczono **cel strategiczny**, które ułatwią realizację celu głównego.

Cel strategiczny 1. Zmniejszanie bezrobocia i łagodzenie jego skutków na terenie Gminy Kikół.

Cel strategiczny 2. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu rodzin z terenu Gminy Kikół dotkniętych ubóstwem.

Cel strategiczny 3. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.

Cel strategiczny 4. Zapewnienie wsparcia osobom starszym i chorym oraz ich aktywizacja.

6. Kierunki niezbędnych działań

Aby móc skutecznie realizować Strategię, konieczne jest wskazanie niezbędnych działań w ramach zdefiniowanych celów strategicznych. Działania te zostały zapisane w postaci celów operacyjnych.

Tabela 30. Kierunki niezbędnych działań

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań
<u>Cel strategiczny 1.</u> Zmniejszanie bezrobocia i łagodzenie jego skutków na terenie Gminy Kikół.	1.1. Organizowanie i realizowanie projektów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu. 1.2. Organizowanie wspólnie z PUP w Lipnie zatrudnienia dla osób długotrwale bezrobotnych w ramach prac społecznie użytecznych. 1.3. Organizowanie prac interwencyjnych i robót publicznych. 1.4. Wspieranie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy.
<u>Cel strategiczny 2.</u> Zapobieganie wykluczeniu społecznemu rodzin z terenu Gminy Kikół dotkniętych ubóstwem	2.1. Udzielanie pomocy materialnej rodzinom ubogim. 2.2. Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w nabywaniu nowych kwalifikacji, kompetencji zawodowych i społecznych. 2.3. Włączenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do aktywnych form wsparcia prowadzonych przez GOPS w Kikole.
<u>Cel strategiczny 3.</u> Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.	3.1. Zapewnienie wsparcia psychologicznego i społecznego osobom niepełnosprawnym, w tym z zaburzeniami psychicznymi. 3.2. Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej na terenie Gminy. 3.3. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych. 3.4. Udzielenie wsparcia finansowego rodzinom z niepełnosprawną osobą. 3.5. Zapewnienie dostępu do rehabilitacji. 3.6. Zapewnienie aktywnego udziału osobom niepełnosprawnym w życiu kulturalno-społecznym Gminy. 3.7. Utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy.
<u>Cel strategiczny 4.</u> Zapewnienie wsparcia osobom starszym i chorym oraz ich aktywizacja.	4.1. Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych i chorych. 4.2. Zwiększenie udziału seniorów w rekreacji, kulturze i wypoczynku. 4.3. Dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do potrzeb seniorów. 4.4. Rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom i osobom chorym.

Źródło: Opracowanie własne

7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe

Sposób realizacji Strategii

Realizacja postanowień Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest obowiązkiem władzy wykonawczej gminy, a więc Wójta Gminy Kikół. Dysponuje on niezbędnym w tym celu aparatem wykonawczym. We wprowadzaniu w życie poszczególnych celów

czynnie uczestniczyć będą przede wszystkim pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kikole, którzy realizują zadania własne gminy właśnie w zakresie pomocy społecznej.

Ponadto, w realizacji strategii można oczekiwać wsparcia i pomocy niżej wymienionych instytucji:

- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie;
- Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przy PCPR;
- Powiatowego Urzędu Pracy;
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Komendy Powiatowej Policji w Lipnie,
- organizacji pozarządowych, innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego,
- kościoła, związków wyznaniowych, społeczności lokalnej,
- policji,
- placówek oświatowych,
- placówki służby zdrowia.

Niniejsza Strategia będzie również wdrażana poprzez realizację gminnych programów i projektów realizowanych przez ww. podmioty i instytucje współdziałające na poziomie gminy. Do najważniejszych programów i narzędzi służących wdrożeniu Strategii należy zaliczyć:

- gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
- gminny program przeciwdziałania narkomanii,
- gminny program wspierania rodziny,
- programy i projekty związane z przeciwdziałaniem bezrobociu i aktywizacją zawodową mieszkańców, współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Działania określone w niniejszej Strategii mogą być realizowane na różnych poziomach - począwszy od samodzielnej realizacji działania przez GOPS lub inne podmioty, poprzez współpracę partnerską, aż po zlecenie realizacji zadań publicznych podmiotom zewnętrznym w trybie określonym przepisami prawa.

Programy i projekty muszą być zbieżne z założeniami strategii oraz tak zaplanowane, aby wpisywały się w strukturę celu głównego strategii lub celów szczegółowych, zaś efekty realizacji programu lub projektu wpływały na osiągnięcie celu głównego strategii.

Ramy finansowe Strategii

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie. Zakłada się, że ramy finansowe „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Kikół” obejmują lata 2014-2020, gdyż w tym okresie będą realizowane w sposób ciągły zdefiniowane cele strategiczne i operacyjne.

Przewiduje się, że realizacja proponowanych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania:

- środki własne pochodzące z budżetu gminy finansowane z jej dochodów;
- środki przekazane gminie z budżetu państwa (dotacje);
- środki funduszy krajowych (PFRON);
- projekty systemowe i konkursowe w ramach środków rządowych, ministerialnych oraz Unii Europejskiej;
- środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny).

8. Wskaźniki realizacji działań

W celu śledzenia postępów w realizacji strategii będzie ona na bieżąco monitorowana. Monitorowanie pozwoli z jednej strony na ocenę oczekiwanych wyników już przyjętych zadań, jak i ewentualne korekty w tych zadaniach. Strategia z założenia jest dokumentem otwartym, natomiast jej materia (rzeczywistość społeczna) podlega ciągłym zmianom. Dlatego też konieczne jest elastyczne reagowanie na pojawiające się problemy i wyzwania. Oceny tej dokonywać będą pracownicy GOPS w Kikole.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę realizacji programów i zadań oraz osiągnięcia celów,
- prognozowanie ewentualnych zmian warunków realizacji,
- dokonanie bieżących korekt i poprawek,
- podjęcie działań zabezpieczających i naprawczych,
- informowanie społeczności lokalnej o uzyskanych wynikach.

Wskaźnikiem realizacji celów strategicznych będzie nie tylko zmniejszająca się ilość świadczeniobiorców oraz zmniejszanie się strumienia środków na bezpośrednie wsparcie najbardziej potrzebujących, ale przede wszystkim poziom zadowolenia mieszkańców Gminy Kikół z jakości życia na terenie Gminy. Jakość życia na terenie Gminy będzie z kolei weryfikowana na podstawie mierników zawartych w tabeli 31.

Tabela 31. Wskaźniki realizacji działań

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźnik realizacji działania
<u>Cel strategiczny 1.</u> Zmniejszanie bezrobocia i łagodzenie jego skutków na terenie Gminy Kikół.	1.1. Organizowanie i realizowanie projektów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu.	– liczba zorganizowanych projektów – liczba przeprowadzonych szkoleń dla osób bezrobotnych – liczba przekwalifikowanych osób bezrobotnych – liczba osób bezrobotnych biorących udział w szkoleniach
	1.2. Organizowanie wspólnie z PUP w Lipnie zatrudnienia dla osób długotrwale bezrobotnych w ramach prac społecznie użytecznych.	– liczba osób bezrobotnych zatrudnionych w ramach prac społecznie użytecznych
	1.3. Organizowanie prac interwencyjnych i robót publicznych.	– liczba osób bezrobotnych zatrudnionych w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych
	1.4. Wspieranie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy.	– liczba osób bezrobotnych, które znalazły zatrudnienie – liczba osób bezrobotnych, którym udzielono wsparcia w znalezieniu pracy
<u>Cel strategiczny 2.</u> Zapobieganie wykluczeniu społecznemu rodzin z terenu Gminy Kikół dotkniętych ubóstwem	2.1. Udzielanie pomocy materialnej rodzinom ubogim.	– liczba rodzin ubogich, którym udzielono wsparcia – wysokość udzielonego wsparcia finansowego
	2.2. Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w nabywaniu nowych kwalifikacji, kompetencji zawodowych i społecznych.	– liczba osób objętych wsparciem – liczba osób, które nabyły nowe kwalifikacje i kompetencje zawodowe
	2.3. Włączenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do aktywnych form wsparcia prowadzonych przez GOPS w Kikole.	– liczba osób objętych aktywnymi formami wsparcia
<u>Cel strategiczny 3.</u> Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.	3.1. Zapewnienie wsparcia psychologicznego i społecznego osobom niepełnosprawnym, w tym z zaburzeniami psychicznymi.	– liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia psychologicznego i społecznego – liczba osób z zaburzeniami psychicznymi, którym udzielono wsparcia psychologicznego i społecznego – liczba udzielonych porad psychologicznych
	3.2. Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej na terenie Gminy.	– liczba obiektów użyteczności publicznej, w których zniesiono bariery architektoniczne

	3.3. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.	– liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w szkoleniach – liczba osób niepełnosprawnych, które uzyskały zatrudnienie w wyniku odbytych szkoleń
	3.4. Udzielenie wsparcia finansowego rodzinom z niepełnosprawną osobą.	– liczba rodzin z osobą niepełnosprawną, którym udzielono wsparcia finansowego – liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia finansowego – wysokość udzielonego wsparcia finansowego
	3.5. Zapewnienie dostępu do rehabilitacji.	– liczba ofert w zakresie dostępu do rehabilitacji skierowanych do osób niepełnosprawnych przez Gminę
	3.6. Zapewnienie aktywnego udziału osobom niepełnosprawnym w życiu kulturalno-społecznym Gminy.	– liczba imprez kulturalnych, w których udział mogą brać osoby niepełnosprawne
	3.7. Utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy.	– liczba utworzonych Środowiskowych Domów Samopomocy – liczba podopiecznych w Środowiskowych Domach Samopomocy
Cel strategiczny 4. Zapewnienie wsparcia osobom starszym i chorym oraz ich aktywizacja.	4.1. Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych i chorych.	– liczba pielęgniarek środowiskowych – liczba mieszkań chronionych – liczba ośrodków oferujących pomoc osobom starszym
	4.2. Zwiększenie udziału seniorów w rekreacji, kulturze i wypoczynku.	– liczba ofert kulturalnych skierowanych do osób starszych – liczba ofert w zakresie aktywnego wypoczynku skierowana do osób starszych
	4.3. Dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do potrzeb seniorów.	– liczba punktów rehabilitacyjnych – liczba punktów opieki medycznej na terenie Gminy
	4.4. Rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom i osobom chorym.	– liczba zgłoszonych wolontariuszy – liczba osób starszych, którym udzielono pomocy w ramach wolontariatu – liczba osób chorych, którym udzielono pomocy w ramach wolontariatu

Źródło: Opracowanie własne

9. Spis tabel

TABELA 1. LICZEBNOŚĆ GMINY KIKÓŁ Z PODZIAŁEM NA PŁEĆ	6
TABELA 2. STRUKTURA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW GMINY KIKÓŁ W 2012 R.....	7
TABELA 3. LICZBA OSÓB W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM, PRODUKCYJNYM ORAZ POPRODUKCYJNYM W LATACH 2008-2012	8
TABELA 4. POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW GMINY KIKÓŁ.....	9
TABELA 5. POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW POWIATU LIPNOWSKIEGO.....	9
TABELA 6. MIGRACJE NA POBYT STAŁY GMINNE WG TYPU I KIERUNKU	11
TABELA 7. PRZYROST NATURALNY NA TERENIE GMINY KIKÓŁ.....	11
TABELA 8. URODZENIA ŻYWE I ZGONY NA TERENIE GMINY KIKÓŁ	11
TABELA 9. PODMIOTY GOSPODARCZE DZIAŁAJĄCE NA TERENIE GMINY KIKÓŁ W LATACH 2008-2013	12
TABELA 10. ZASOBY MIESZKANIOWE NA TERENIE GMINY KIKÓŁ	14
TABELA 11. MIESZKANIA WYPOSAŻONE W INSTALACJE TECHNICZNO-SANITARNE [%]	14
TABELA 12. NIEPUBLICZNE PRZEDSZKOLA I SZKOŁY NA TERENIE GMINY KIKÓŁ	16
TABELA 13. RZECZYWISTA LICZBA OSÓB I RODZIN OBJĘTA POMOCĄ GOPS W KIKOLE W 2013 ROKU	20
TABELA 14. TYPY RODZIN OBJĘTYCH POMOCĄ GOPS W KIKOLE W 2013 ROKU.....	21
TABELA 15. ŚWIADCZENIA SPOŁECZNE W RAMACH ZADAŃ WŁASNYCH GMINY KIKÓŁ (STAN NA DZIEŃ 31.12.2013 R.).....	22
TABELA 16. LICZBA BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ OFEROWANEJ PRZEZ GOPS W KIKOLE	23
TABELA 17. STRUKTURA BEZROBOCIA NA TERENIE GMINY KIKÓŁ W LATACH 2009-2013	24
TABELA 18. CHARAKTERYSTYKA OSÓB BEZROBOTNYCH NA TERENIE GMINY KIKÓŁ.....	24
TABELA 19. LICZBA OSÓB OBJĘTYCH POMOCĄ GOPS W KIKOLE Z POWODU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	26
TABELA 20. UZALEŻNIENIA ALKOHOLOWE NA TERENIE GMINY KIKÓŁ.....	28
TABELA 21. LICZBA OSÓB OBJĘTYCH POMOCĄ GOPS W KIKOLE Z POWODU UBÓSTWA	30
TABELA 22. BEZDOMNI NA TERENIE GMINY KIKÓŁ W LATACH 2009-2013	31
TABELA 23. OSOBY STARSZE NA TERENIE GMINY KIKÓŁ W 2012 R.	34
TABELA 24. ANALIZA SWOT	36
TABELA 25. PROGNOZA PRZYROSTU NATURALNEGO W GMINIE KIKÓŁ DO 2020 ROKU	38
TABELA 26. PROGNOZA SALDA MIGRACJI W GMINIE KIKÓŁ DO 2020 ROKU	38
TABELA 27. PROGNOZA LICZBY LUDNOŚCI GMINY KIKÓŁ.....	39
TABELA 28. PROGNOZA STRUKTURY WIEKOWEJ MIESZKAŃCÓW GMINY KIKÓŁ DO 2020 ROKU	40
TABELA 29. PROGNOZA ZMIAN PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY KIKÓŁ W WYNIKU REALIZACJI STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	41
TABELA 30. KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	43
TABELA 31. WSKAŹNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ	46

10. SPIS WYKRESÓW

WYKRES 1. STRUKTURA LUDNOŚCI GMINY KIKÓŁ WEDŁUG PŁCI	7
WYKRES 2. MIGRACJE W GMINIE KIKÓŁ	10
WYKRES 3. STRUKTURA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ NA TERENIE GMINY KIKÓŁ W 2013 R. WG SEKCJI PKD 2007	13

11. Spis rysunków

RYSUNEK 1. GMINA KIKÓŁ NA TLE WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO I POWIATU LIPNOWSKIEGO	5
--	---

Uzasadnienie

Na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi załącznik do niniejszej uchwały. Jest najważniejszym dokumentem stanowiącym o realizowaniu lokalnej polityki społecznej. Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w gminie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej jak: edukacja, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, pomoc osobom niepełnosprawnym, zapobieganie wykluczeniu społecznemu. Uwzględnia m. in. diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią, określa cele strategiczne projektowanych zmian a także kierunki niezbędnych działań.

Przewodniczący Rady Gminy

Jacek Sadowski